§. II.

Caſus, quibus Cenſura injuſta, & nulla eſſe poteſt.

IV. EX dictis colligitur, cenſuram aliquando poſſe eſſe injuſtam, immo, &nullam. *Quamvis* (enim) (inquit S. Thom. quæſt. 21. Suppl. art. 4. ad 1.) *homo gratiam Dei injuſte amittere non poſſit; poteſt tamen amittere illa injuſte, quæ ex parte noſtra ſunt, quæ ad gratiam Dei diſponunt: ſicut patet ſi ſubtrahatur alicui doctrinæ verbum, quod ei debetur.* Eſto enim Rectores Eccleſiarum non poſſint injuſte imponere culpam; poſſunt tamen injuſte infligere pœnam, ut docet idem S. Thom. ibi *ad* 2.

V. Cenſura ergo nulla, & irrita eſt, vel defectu Juriſdictionis in eo, a quo fertur, vel defectu cauſæ legitimæ, vel defectu ordinis ad Judicii ſubſtantiam requiſiti. Defectu primi nulla eſt cenſura, quæ fertur a non Judice, ut Can. *Sententia*, cauſa 11. q. 3. quo *Sententia Paſtoris*, non alterius, timenda dicitur. Nulla pariter ex dictis eſt, ſi feratur ab excommunicato, vel ſuſpenſo, etiam a Juriſdictione, Can. *Audivimus*, cauſa 24. q. 1. Nulla quoque eſt, ſi feratur ab intruſo, ideſt, qui abſque inſtitutione canonica Eccleſiaſticam dignitatem obtinuit, Can. *Alienationes*, cauſa 12. q. 2.

VI. Hinc ſequitur 1. nullam eſſe cenſuram ab Epiſcopo latam extra proprium territorium, ac diœceſim, in loco exempto, cum ad illam ferendam contentioſa juriſdictione opus eſt; nam Juriſdictio ſolemni more, ſedendo ſcilicet pro Tribunali, & cum cognitione cauſæ extra proprium territorium exerceri nequit. Unde cenſuris ab Epiſcopo latis per modum ſtatuti non ligantur ejus ſubditi in aliena diœceſi delinquentes, *Cap. Ut animarum*, tit. de Conſtitutionibus, in *6.* Excipe tamen cenſuram latam in Clericos non reſidentes, aut ad Synodum non accedentes: hæc enim a proprio Epiſcopo lata delinquentes ligat, quamvis in aliena diœceſi exiſtant. Peccatum enim omiſſionis ibi committi cenſetur, ubi actus præſcriptus exercendus erat. Cenſura tamen lata per modum ſententiæ ligat ſubditos etiam in aliena diœceſi exiſtentes: Id enim diſcriminis eſt inter ſtatutum, & ſententiam: quod illud territorium reſpicit, ſeu perſonas ſubditas in territorio Superioris degentes; iſta vero perſonam ipſam, cujus contumacia coercenda eſt. Unde Bononienſis Epiſcopus ſententiam excommunicationis ferre poteſt contra fures, qui grave furtum in ſua diœceſi fecerunt, niſi reſtituant; quamvis in alienam diœceſim tranſierint, ibique domicilium poſt furtum fixerint: quia manent ſubditi ratione delicti, ut ex Cap. *Licet*, extra, *de Foro competenti*. Cenſuram quoque ferre poteſt Epiſcopus in ſubditum, qui data opera, ut ejus juriſdictionem declinaret, vel etiam bona fide, ſi cauſæ cognitio in ſuo foro jam erat inchoata, domicilium mutavit. Ita Gregorius IX. *de foro competenti*.

Si tamen legitima fuerit interpoſita appellatio, puta, ad Metropolitanum, & cenſura ſub conditione lata fuerat, ut niſi intra duos menſes compareat, ſuſpenditur effectus ejus. Ita Cap. *Præterea*, extra, *de Appellationibus*. Si tamen cenſura abſolute, & abſque conditione lata ſit, ejus effectum non ſuſpendet appellatio, etiamſi ante denuntiationem ſit interpoſita; quia ut habetur Cap. *Paſtoralis*, extra, de Appellationibus, *Excommunicatio executionem ſecum trahit*.

Ut autem legitima ſit appellatio, neceſſe eſt, ut ſit ex cauſa probabili, ſufficiente, expreſſa, & coram Judice probanda, ſi ſententia ſit interlocutoria, ut Cap. *Debitus*, extra *de Appellationibus*. Si vero peremptoria ſententia fuerit, cauſa etiam non expreſſa, ſimplex appellatio ſufficit ad ſuſpenſionem cenſuræ: & hæc quidem forum externum ſpectant. In foro autem conſcientiæ, ſi quis mala fide appellat ad prorogationem cauſæ, ſciens appellationem eſſe injuſtam, & nulla cauſa legitima fulciri; ejuſmodi appellatio vim cenſuræ non ſuſpendit: quia nemini fraus ſua, ſive dolus patrocinari debet, neque illa vera defenſio eſt, ſed offenſio. In foro tamen exteriori vim ſuſpendendi ſemper habet appellatio, quamdiu non probatur mala fides ſeu cauſæ defectus. Excipe tamen cauſas, in quibus non eſt appellationi locus, ſecundum Canones, ut cauſa fidei, vel Religioſi, cum punitur ſecundum regulam in diſciplina regulari, quæ fit ad Pœnitentiam, & extra Judicium, ut Cap. *Ad noſtram*, & Cap. *Reprehenſibilis*, extra de *Appellationibus*.

Appellatio autem legitima debet legitimo tempore fieri, ideſt, intra decem dies a die latæ ſententiæ. Ita Cap. *Quod ad Conſultationem*, de Sent. de re judicata: aut certe ante tempus conditionis in cenſura appoſitæ expletum. Ita Cap. *Præterea*, de Appellat.

VII. Sequitur ſecundo: irritam eſſe cenſuram latam a Metropolitano in ſubditos ſuffraganeorum ſuorum, niſi in caſibus Appellationis, aliiſque in jure expreſſis: quia in eos juriſdictionem non habet.

Sequitur tertio: irritam pariter eſſe cenſuram, quam Judex in propria cauſa, & in vindictam propriæ injuriæ tulerit, ut reſpondet Januario Epiſcopo S. Gregorius, relatus Can. *Inter querelas*, cauſa 23. quæſt. 4. Eumdem enim eſſe Actorem, & Judicem jus ipſum naturæ vetat. Excipitur tamen caſus neceſſariæ defenſionis, in quo Judex, vel Epiſcopus cenſura vim ſibi illatam vindicare poteſt; vim enim vi repellere licet. Atque hanc exceptionem approbat Innocentius IV. Cap. *Dilecto*, Tit. *de Sent. excomm.* in *6.*

VIII. Altera cauſa, ob quam irrita, & nulla eſt cenſura, eſt defectus cauſæ legitimæ: ut ſi Judex Eccleſiaſticus ſubditum nullius criminis reum excommunicet, vel ſuſpendat, aut ſacris interdicat; nulla alia cauſa impulſus, quam ſua perverſa voluntate: aut ſi pro levi culpa cenſuram ferat, aut ſi in ipſa ſententia cauſam prorſus futilem, & iniquam exprimat, puta, quod Miſſam quotidie non audit, vel celebrat, quod diebus feſtis concionibus non adeſt, vel ſubditis præcepit aliquid contra jus. Nam in hoc caſu ſententia continere dicitur errorem intolerabilem, propter quod nulla, & irrita pronuntiatur, Cap. *Per tuas*, de Sentent. Excomm. & Cap. *Solet*, ſub eodem tit. in ſexto. Quamvis autem, ſi error intolerabilis non exprimatur, in foro exteriori irrita non ſit: ſi tamen ſufficiens, & legitima cauſa defuerit, & propterea in ſententia taceatur, cenſura etiam per ſe nulla, & irrita eſt. Unde ſi ab illa appelletur, & defectus hujuſmodi coram ſuperiori Judice probatur, irrita declarabitur; nec is, in quem lata eſt, abſolutione indigebit, ut ex Can. *Cui eſt*, Can. *Irritam*, Can. *Cœpiſti*, Can. *Cui obeſt*, Can. *Non debet*, & Can. *Illud plane*, Cauſa 11. q. 3. Idemque confirmat regula Juris 46. in *6. Quæ contra jus fiunt, debent pro infectis haberi.*

IX. Tertia cauſa, ob quam irrita & nulla cenſura eſt, ponitur defectu ordinis ad judicii ſubſtantiam requiſiti: puta, cum legitima citatio partis non præceſſit, cum cauſa cenſuræ legitime, & juridice probata non eſt, nec reus legitimis documentis convictus eſt, aut ſponte confeſſus: cum denique deeſt aliqua conditio, vel jure naturæ, vel ſpeciali jure poſitivo ita præſcripta, ut illius defectu ſententiam nullius roboris fore declaretur.

X. Demum, quamvis omnis ſententia, quæ nulla, & irrita eſt, ſit etiam injuſta; non tamen omnis ſententia injuſte lata, eſt etiam nulla. Injuſta enim ſententia eſt, quæ iniqua intentione fertur, ex odio, vindicta, aliave ſimili cauſa: quæ tamen rata eſt, & valida; ſi cauſa legitima ſit, & ſufficiens ex parte rei, in quam fertur a ſuo Judice liberam juriſdictionem habente; nihilque omittatur eorum, quæ ad ſubſtantiam judicii neceſſaria ſunt. Injuſta pariter eſt ſententia, quæ lata eſt accidentario juris ordine non ſervato, nempe, abſque trina monitione, vel una pro trina: & tamen ſic lata non ſemper irrita eſt. Injuſta demum cenſura eſt ex parte rei, quæ fertur ob falſum crimen, ſed tamen in judicio legitime probatum: & tamen rata eſt in foro exteriori, & juſta ex parte actionis, ſive judicii.

D U B I U M V.

Quæ excuſent a Cenſuris incurrendis, & quis ab eis abſolvere poſſit.

§. I.

Reſolutio prioris Partis.

I. A Cenſuris incurrendis excuſat primo. Ignorantia invincibilis juris. Tum quia talis ignorantia cum cauſet involuntarium, excuſat a culpa. Tum quia: tali ignorantia laborans, non cenſetur monitus, ac proinde nec contumax, quæ ad contrahendam cenſuram neceſſaria ſunt. Quare qui ſcit, aliquod delictum eſſe vetitum jure naturæ, vel divino, & ab Eccleſia, ſed ſub cenſura prohibitum eſſe invincibiliter ignorat; non incurret in cenſuram ab Eccleſia latam contra patrantes hujuſmodi delictum. Id confirmatur ex Cap. *Ut animarum*, tit. *de Conſtitutionibus* in *6.* his verbis: *Ut animarum periculis obvietur: ſententiis per ſtatuta quorumcumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes; dum tamen eorum ignorantia craſſa non fuerit, & affectata.* Quibus excuſantur non ſolum ignorantes ſtatuta, ſed etiam cenſuras, & ſententias; immo, ut plures volunt, comprehenduntur etiam ſententiæ Pontificiæ. Nam quamvis Pontifex videatur locutus de Ordinariis a ſe diverſis; cum tamen ipſe ſit Ordinarius per totam Eccleſiam, & declarationem illam fecerit, ut obvietur periculis animarum; quibus non eſſet obviatum, ſi ſententiæ Papales ligarent magis ignorantes eas, quam aliæ: credere par eſt, quod ſi quis ſciat hoc eſſe vetitum, ſed invincibiliter ignorat; eſſe annexam cenſuram etiam Papalem, ab ea incurrenda excuſetur. Cum enim excommunicatio ſit inter pœnas cujus ſeculi graviſſima conſentaneum eſt, ut nonniſi a ſciente incurratur. Ita præcipui Theologorum, quos citat & ſequitur Sylvius *in quæſt. 22. Supplem. art.* 4. Tutius tamen crediderim, a ſic ignorante petendam eſſe abſolutionem, ſaltem ſub conditione, & ad cautelam.

II. Secundo. A cenſuris incurrendis excuſat ignorantia invincibilis facti, vel qualitatis facti. Unde ſi quis hominem occidat, quem fallente viſu invincibiliter credebat eſſe feram; vel Clericum, quem credebat eſſe laicum, ſicut in primo caſu excuſatur a delicto, ita in ſecundo excuſatur a cenſura: contumax enim cenſeri non poteſt, qui potius cognito facto, aut facti qualitate perſpecta, a facinore abſtinuiſſet. Hoc confirmat, Cap. *Si vero*, extra de *Sent. excomm.* ubi Alexander III. *Si vero* (inquit) *aliquis in Clericum nutrientem comam manus injecerit violentas, propter hoc non debet Apoſtolico præſentari conſpectui, nec etiam excommunicatione notari, dummodo ipſum eſſe Clericum ignoraverit: vel ſi hoc dubium fuerit, propria manu dumtaxat præſtiterit juramentum, quod eum eſſe Clericum ignoraſſet.*

III. Tertio. Ignorantia craſſa, & invincibilis, ſicut non excuſat a peccato mortali, non excuſat a cenſuris, ſicut nec ab irregularitate ex delicto. Iſtud enim ignorantiæ genus non tollit, quin ſit voluntarium: nam præſumitur homo ignorare velle, aut ſcire contemnere, ut liberius peccet. Quamobrem contumaciam ad incurrendam cenſuram neceſſariam non tollit, ſed præſumit.

IV. Quarto. Nec ignorantia concomitans excuſat a cenſuris,

aut ab irregularitate proveniente ex delicto, quia non excuſat a peccato, propter quod cenſura contrahitur, ut docet S. Thomas, 1. 2. *q.* 76. *a.* 3. Unde ſi quis vibrat ſagittam in ſuum inimicum, quem putavit eſſet feram, ſed tamen inimicum occidere decreverat; & ita animo erat affectus, ut illum nihilominus occidiſſet, ſi inimicum ſuum eſſe ſciviſſet, incurrit irregularitatem, vel excommunicationem, ſi hæc contra homicidas lata ſit. Videantur quæ diximus, *Tom.* 1. *in* 1. *part. de Voluntario, q.* 1. *dub.* 7.

V. Quinto. A cenſuris excuſat impotentia facendi id, quod præcipitur: ſiquidem excuſat a peccato, & a contumacia, ob quæ cenſura incurritur. Neque enim ullus ad impoſſibile poteſt obligari, ut habet regula juris.

An vero metus gravis, & cadens in conſtantem virum excuſet a cenſuris latis contra violatores Legis Eccleſiaſticæ, ſi modo contemptus abſit legis, & poteſtatis, religionis, ac fidei, graveque ſcandalum, pro quibus vitandis homo potius mortem ſubire tenetur: affirmant plures. Quia his ſecluſis, Eccleſia, inquiunt, non cenſetur cum certo vitæ, famæ, honorum, ac dignitatum, ſeu bonorum omnium detrimento obligare voluiſſe. Unde qui gravi metu, & in virum conſtantem cadente, Eccleſiæ præceptum prætermittit, contemptu, gravique ſcandalo excluſis, non eſt contumax contra legem eccleſiaſticam; ac proinde in cenſuram non incurrit. Tunc enim, ſicut cenſent talem excuſari a peccato, ita & a cenſura. Ita probabiliter.

VI. Sexto. Conſenſus illius, in cujus favorem cenſura conceſſa eſt, excuſare videtur ab ea incurrenda. Quamobrem ſi quis ab Epiſcopo cenſuram obtinuiſſet contra debitores ſuos non reſtituentes, ſive ſolventes intra ſex menſes; ipſe vero inconſulto Epiſcopo terminum prorogaret ad annum: illi cenſuram non incurrerent elapſo priori ſemeſtri, quia ſublata eſſet cenſuræ materia pro eo tempore: ſicut omnino, & in perpetuum ſublata eſſet, ſi creditor debitum abſolute condonaſſet. Elapſo tamen termino illi a creditore prorogato, cenſura ligaretur, niſi ſolviſſet, aut reſtituiſſet: quia terminus in ſententia excommunicationis præfixus non fuerat ad finiendam obligationem ſolutionis, ſed ad ſolutionem urgendam, ac ſollicitandam. Quando autem conſtituitur terminus aliquis ad urgendam, & ſollicitandam, non ad finiendam obligationem, non ceſſat obligatio elapſo temporis, quod præfixum eſt intervallo. Prorogatio quippe ſit ſub eadem conditione, ut ſancitum eſt lege *Sed ſi manente*, Tit. *de Precario*, lib. 43. Digeſtorum.

§. II.

Reſolutio Poſterioris Partis.

VII. DE hoc agit S. Thom. *in ſuppl. 3. p. q. 24. & in* 4. *diſt.* 18. *q.* 2. *a.* 5. *q.* 1. & ſequentibus videndus. Ibi enim docet, quod a minori excommunicatione quilibet poteſt abſolvere, qui poteſt a peccato participationis abſolvere. Si autem ſit major: aut eſt ab homine, ſeu lata a Judice, aut eſt lata a jure. Si lata ſit a Judice, ſeu ab homine; ille, qui tulit, vel ejus ſucceſſor, vel delegatus, vel ſuperior, ab ea poteſt abſolvere. Intelligitur tamen durante in ea poteſtate juriſdictionis. Quod ſi aliqua ex cauſa juriſdictionem amittat, non poterit amplius abſolvere.

VIII. Porro ejus *Succeſſor* dicitur ille, qui in munere, vel officio ei ſuccedit, ut habetur, Can. *ſi Epiſcopus*, Cauſa 11. q. 3. Quapropter, & capitulum ſede vacante abſolvere poteſt a cenſuris ab Epiſcopo latis; quia in Epiſcopali juriſdictione ei ſuccedit, ut conſtat ex Capitulo *Si Epiſcopus*, tit. de *Supplenda negligentia Prælatorum*, in ſexto. Quæ regula non ſolum in ordinariis Paſtoribus, ſed etiam in delegatis locum habet; quando uno delegato mortuo, alter loco illius in eadem cauſa, & delegatus cum eadem poteſtate immittitur; vel delegatio non eſt facta perſonæ, ſed dignitati, puta, officiali, ſeu Vicario Epiſcopali. Ita ex Cap. *Paſtoralis*, extra *de Officio Judicis ordinarii*, §. *Præterea*.

Delegatus autem poteſt abſolvere, non ſolum toto temporis ſpatio, quod illi a delegante conſtitutum eſt, ſed etiam intra annum, ex quo munere ſuo functus eſt ſententiam definitivam proferendo; niſi forte ante illum annum ſit abſolutus. Ita Innocentius III. Cap. *Quærenti*, extra *de Officio, & poteſtate Judicis delegati*. Cum autem dicitur, neminem poſſe abſolvere a cenſura, niſi qui eam tulit, non excluditur delegatus, aut ſubdelegatus: cum Judex, qui ſententiam tulit, delegare, aut ſubdelegare poteſt. Sicut nec excluditur quilibet Sacerdos in articulo mortis, cum ad proprium Judicem recurri non poteſt. Ita S. Th. citato loco, & Tridentinum, *Seſſ.* 14. *c.* 7.

IX. Abſolvere poteſt *Superior*, cui illius, qui cenſuram tulit, ſubordinata ſit juriſdictio. Unde cum omnis Eccleſiaſtica juriſdictio ſit Romano Pontifici ſubordinata, in quo ſolo eſt plenitudo poteſtatis in totam Eccleſiam; ideo ſicut poteſt univerſaliter fideles omnes ligare, ita eos univerſaliter poteſt a quocumque ligatos abſolvere. Metropolitanus tamen, ad quem interpoſita eſt appellatio, ſeu alius Judex ſuperior, poteſt quidem abſolvere a cenſura lata ab inferiori; cum jam cauſa ſit ad eum devoluta, & acceſſorium ſequatur naturam principalis, ut Cap. *Per tuas*, extra *de Sent. Excom.* Et Cap. *Venerabilius* §. Porro, ſub eodem Titulo in *6.* Verum, ut ea poteſtate legitime utatur, ſervare debet modum a jure præſcriptum, Cap. *Ad reprimendam*, extra *de Officio Judicis ordinarii*: ut ſcilicet non abſolvat, niſi prius probatum fuerit, cenſuram inique fuiſſe latam; alioquin remittat reum abſolvendum a Judice, qui cenſuram tulit, niſi periculum eſſet in mora, vel ille abſolutionem nollet tribuere ſatisfaciendi. Interpoſita autem appellatione, poteſt etiam a cenſura abſolvere ille, a cujus ſententia eſt appellatum; quia juriſdictione ordinaria non excidit, ſed ſolam illam habet impeditam per appellationem, ne aliquid agere poſſit, quod effectum, vel fructum appellationis poſſit impedire. Abſolutio autem a cenſura effectum appellationis non impedit, ſed potius eſt fructus, qui per appellationem quæritur. Id probat Cap. *Cum ceſſante*, & Cap. *Cum teneamur*, extra, *de Appellationibus*, & Cap. *Cum a Judice*, ſub eodem titulo, in ſexto.

X. A cenſuris autem latis a jure, ſi reſervatæ non ſint, diœceſanos ſuos, & ſubditos abſolvere poſſunt Epiſcopi, vel alii ſuperiores Eccleſiaſtici Epiſcopalem juriſdictionem habentes. De Parochis, & Sacerdotibus legitime approbatis controvertitur. Quidam negant. Alii affirmant, volentes, Superiorem concedere facultatem abſolvendi a cenſuris cuicumque Confeſſario, dum illam ſibi non reſervat. Quæ ſententia probabilior eſt, & approbata a S. Th. *q.* 24. *Suppl. a.* 1. Quænam autem cenſuræ in jure reſerventur, ab Auctoribus petendum relinquimus.

XI. Interim noto primo cum S. Th. loco nuper allato, *a.* 2. poſſe abſentem, immo & invitum, a cenſuris abſolvi. Et rationem dat S. Doct. Quia *Malum culpæ, & pœna in hoc differunt, quod culpæ principium eſt in nobis, quia omne peccatum voluntarium eſt: pœnæ autem principium quandoque extra nos eſt. Non enim requiritur ad pœnam, quod ſit voluntaria: immo magis eſt de ratione pœnæ, quod ſit contra voluntatem. Et ideo ſicut peccata non committuntur, niſi voluntate: ita non remittuntur alicui invito. Sed excommunicatio ſicut in aliquem invitum ferri poteſt: ita etiam invitus ab ea abſolvi poteſt.* Quin *Etiam* (ait ibidem ad 2.) *manente contumacia, poteſt aliquis diſcrete excommunicationem juſte latam remittere; ſi viderit ſaluti illius expedire, in cujus medicinam excommunicatio lata eſt.*

XII. Noto ſecundo cum eodem S. Th. citato, *a.* 3. poſſe aliquem abſolvi ab una excommunicatione, & non abſolvi ab altera. Quia, inquit, *Excommunicationes non habent connexionem in aliquo* ſicut peccata. Nam, ut ait ibidem, ad 1. *Omnia peccata habent connexionem in averſione voluntatis a Deo, cum qua non poteſt eſſe peccatorum remiſſio: & ideo unum peccatum ſine altero remitti non poteſt. Sed excommunicationes non habent aliquam talem connexionem. Nec iterum abſolutio ab excommunicatione impeditur propter voluntatis contrarietatem, ut dictum eſt.*

Sed circa hoc ſciendum eſt (advertit ibi in Corp.) *quod aliquis quandoque eſt excommunicatus pluribus excommunicationibus ab uno Judice: Et tunc quando abſolvitur ab una, intelligitur ab omnibus abſolvi, niſi contrarium exprimatur; vel niſi cum quis abſolutionem impetrat de una tantum cauſa excommunicationis, cum tamen pluribus excommunicatus ſit. Quandoque autem eſt excommunicatus pluribus excommunicationibus a diverſis judicibus: & tunc abſolutus ab una excommunicatione, non propter hoc eſt abſolutus ab altera, niſi omnes alii, ad petitionem ejus abſolutionem ipſius confirmaverint, vel niſi omnes demandent uni abſolutionem.* Hæc S. Th. Quibus addit Sylvius in hunc art. quod ſi propter eamdem cauſam excommunicatus fuerit a diverſis, ſed ita ut cæteri ſolum confirmaverint ſententiam primi; is qui a primo abſolvitur, eſt ab omnibus abſolutus. Si tamen Pontifex confirmaverit ſententiam ab inferioribus latam, ab eodem eſt petenda abſolutio: & qui generaliter ab eo eſt abſolutus, eſt ab omnibus ſententiis abſolutus.

XIII. Noto tandem: quod abſolutio a cenſuris duplex eſt. Prima ſimplex, & abſoluta, quæ vinculum omnino ſolvit: altera ad cautelam, quæ conceditur, ubi dubium eſt, an cenſuram quis incurrerit; vel an valida ſit, vel ut appellans poſſit judicio contendere, ſuamque appellationem proſequi: excommunicatum enim audiri in judicio non poſſe Canones decernunt, ut Cap. *Per tuas litteras*, extra, *de Sent. excom.* Et in hoc caſu abſolutio plerumque conceditur *cum reincidentia* ut loquuntur Canoniſtæ, ideſt, ſub lege iterum incidendi in cenſuram, ut primum finitum fuerit negotium, niſi Eccleſiæ paruerit.

QUÆSTIO II.

De Cenſuris in Specie.

TRiplicem eſſe cenſuræ ſpeciem, *Q. præc. Dub.* 2. §. 1. ſtatutum eſt, nimirum, excommunicationem, ſuſpenſionem, & interdictum. Hæc ergo erunt materia præſentis quæſtionis: & primo de excommunicatione.

D U B I U M I.

Excommunicatio Quid, & Quotuplex.

§. I.

Excommunicationis uſus Antiquus.

I. EXcommunicationis cenſura (ex Joan. Bapt. Caſabio *de Sacris Vet. Chriſtianorum ritibus*, *c.* 22.) uſque adeo antiqua eſt exiſtimanda, ut a primæva orbis origine ortum duxerit. Lucifer propria ſuperbia excæcatus cum Angelis ſuis apoſtaticis extra Paradiſi communionem poſitus, ſpeciem anathematis prætulit. Huic proxime acceſſit alia, qua primus parens

extra deliciarum tranquillitatem ejectus fuit, adjecta etiam maledictionis nota. Fratricida deinde Cain extra hominum commercium poſitus, & profugus ſuper terram, Gen. 4. v. 14. *Ecce ejicis me hodie a facie terræ, & a facie tua*, excommunicati figuram geſſit. Anathematis etiam forma fuit toties repetita maledictio, Deuter. 27. v. 15. *Maledictus qui facit ſculptile . . . . maledictus qui non honorat Patrem ſuum, & Matrem . . . Qui transfert terminum proximi ſui*. Quos execratorios Canones promulgavit Joſue, c. 8. v. 34. *Poſt hæc legit omnia verba benedictionis, & maledictionis &c.* Perſeveraſſe etiam hanc pœnam apud Hebræos uſque ad Chriſtum, & initio Eccleſiæ, & uſum fuiſſe Paulum adverſus Corinthium inceſtuoſum, ac quovis ſeculo uſam fuiſſe Eccleſiam oſtendi, *Q. præced. Dub.* 1. §. & *Dub.* 3. §. 1.

II. Excommunicatio variis nominibus a veteribus maxime appellata fuit. A Cypriano vocatur *Abſtentio*, Ep. 28. ubi de Feliciſſimo ſcribit: *Interim cum Feliciſſimus comminatus ſit, non communicaturos in morte ſecum, qui nobis obtemperaſſent, idest, qui nobis communicarent, accipiant ſententiam, quam prior dixit, ut abſtentum ſe a nobis ſciat*. Et Ep. 55. *Feliciſſimum* (inquit) *hoſtem Chriſti, non novum, ſed jam pridem ob crimina ſua plurima, & graviſſima abſtentum* (erat enim Novati fautor) Ep. etiam 67. *Novatianus olim abſtentus, & hoſtis Eccleſiæ judicatus*. Excommunicati *Abſtenti* vocabantur, quia præcipue a Chriſti corpore in Euchariſtia abſtinere tenebantur. Ita enim exprimit Cyprianus, *Tract. de Orat. Dominica*: his verbis: *Chriſtus noſter (qui corpus ejus contingimus) panis eſt. Hunc autem panem dari nobis quotidie poſtulamus; ne qui in Chriſto ſumus, & Euchariſtiam quotidie ad cibum ſalutis accipimus, intercedente aliquo graviore delicto, dum abſtenti, & non communicantes a celeſti pane prohibemur, a Chriſti corpore ſeparemur*. Et infra: *Timendum eſt, & orandum; nedum quis abſtentus ſeparatur a Chriſti corpore, procul remaneat a ſalute*.

III. Excommunicatio alio nomine vocatur *Anathema*. Quæ tamen vox ambigua eſt, & in bonam æque, ac malam partem uſurpatur, ut obſervat S. Chryſoſtomus, *Homil. 1. in Iſaiam*, & *Homilia de Anathemate*. Quandoque enim ſignificat id, quod certo loco appenſum, & ex voto Deo oblatum, vel in ejus templo dedicatum eſt. Sic enim venit ab *Ana*, quod eſt *ſurſum*, & *Tithemi* quod eſt *pono*, ſive *pendo*. Unde quod ſeparabatur ab uſu profano, & Deo ſoli appendebatur, anathemari dicebatur. Quandoque vero, & frequentius *Anathema* dicitur, quod a Deo per impietatem ſejunctum; & in hac ſignificatione uſurpat Eccleſia, illudque uſurpavit Paulus Rom. 9. v. 3. *Optabam ego ipſe Anathema eſſe a Chriſto pro fratribus meis*. Super quæ Chryſoſt. Homil. 16. in Epiſt. ad Rom. *Quid eſt igitur* (inquit) *Anathema? Audi ipſum ita loquentem*: Si quis non amat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, is Anathema ſit: *Hic eſt ab omnium commercio ſegregatus, alienus ab omnibus ſit. Nam quemadmodum Anathema, donumque id quod Deo oblatum dedicatur, nemo eſt, qui temere manibus contingere audeat, neque ad id propius accedere: ſic & eum, qui ab Eccleſia ſeparatur, ab omnibus abſcindens, ac tamquam legitime adducens, hoc nomine a contrario ſcilicet appellat; magno cum terrore omnibus interminans, ut ab eo ſeparentur, & fidem referant. Anathemati enim honoris gratia appropinquare nemo audebat: ab eo autem, qui ab Eccleſia abſciſſus erat, ex oppoſita ſententia omnes ſeparabantur. Quapropter ſeparatio quidem, tum hac, tum illa, ex æquo a vulgo abalienatio erat, ſeparationis vero modus non unus, ſed illi contrarius: Ab illo enim abſtinebant, tamquam Deo dicato, ab hoc autem decedebant tamquam a Deo alienato, & ab Eccleſia abſciſſo. Hoc ipſum igitur, & Paulus ſentiens dixit*: Optabam anathema eſſe a Chriſto. Eadem docet S. Th. *in c. 9. ad Rom. lect.* 1. a cujus verbis referendis abſtineo.

IV. Porro quamvis excommunicatio major, & anathema pro eodem uſurpentur, anathema tamen plus dicere videtur; quia majori ſolemnitate majorem terrorem incutiente pronuntiari ſolet contra peccatorem contumacem, & pro culpa graviſſima eum execrando, ac diris devovendo: unde contra contumaces in errore contra fidem pronuntiari ſolet.

§. II.

Quid, & Quotuplex ſit, ejuſque Effectus.

V. Excommunicatio eſt *Cenſura, qua quis ab Eccleſiaſtica fidelium communione ſeparatur*. Dividitur autem in majorem, & minorem. Excommunicatio minor eſt *Cenſura, qua quis excluditur a participatione ſacramentorum tantum*. Major vero eſt *Cenſura, qua quis non ſolum a ſacramentorum perceptione, ſed etiam a communione fidelium ſegregatur*, ut Greg. IX. Cap. *Si quis*, extra *de Sent. excomm.* Sive eſt *Cenſura divina, qua quis a communicatione orationis, & conventus, & omnis ſancti commercii relegatur*, ut ait Tertullianus in Apologetico, c. 39. Quibus conſonat ea, quam tradit S. Thom. *in Suppl. q. 21. a. 1.* ſeu *in 4. diſt. 18. q. 2. a. 1. q. 1.* nimirum: *Excommunicatio eſt ſeparatio a communione Eccleſiæ quoad fructum, & ſuffragia generalia*.

Hujus rationem aſſignat S. D. *ibi*. Nam *Ille, qui per Baptiſmum in Eccleſia ponitur, ad duo adſcribitur, ſcilicet, ad cœtum fidelium, & ad participationem ſacramentorum, & hoc ſecundum præſupponit primum, quia in ſacramentis participandis etiam fideles communicant. Et ideo aliquis poteſt extra Eccleſiam fieri per excommunicationem dupliciter. Uno modo, ita quod ſeparetur tantum a participatione ſacramentorum: & hæc eſt excommunicatio minor: alio modo, ita quod excludatur ab utroque; & ſic eſt excommunicatio major. Non autem poteſt eſſe tertium, ſcilicet, quod excludatur a communione fidelium, & non a participatione ſacramentorum, ratione jam dicta; quia ſcilicet fideles in ſacramentis communicant.*

Sed communicatio fidelium eſt duplex. Quædam in ſpiritualibus, ſicut ſunt mutuæ orationes, & conventus ad ſacra percipienda: quædam in corporalibus actibus legitimis. Quæ quidem communicationes his verſibus continentur.

Si pro delictis anathema quis efficiatur,
Os, orare, vale, communio menſa negatur.

Os: *ſcilicet, ne oſculum detur*. Orare: *ne cum excommunicatis oremus*. Vale: *ne ſalutetur*. Communio: *ne ſcilicet in ſacramentis cum ipſis aliquis communicet*. Menſa negatur: *ne aliquis cum eis in menſa comedat. Præmiſſa ergo definitio importat ſeparationem a ſacramentis in hoc, quod dicit*, quoad fructum: *& a communione fidelium quantum ad ſpiritualia in hoc, quod dicit*, & ſuffragia Eccleſiæ communia.

VI. Ex quibus patet, excommunicationem majorem non eſſe tantum pœnam externam, & civilem; quia nimirum quis ab extra dumtaxat communione, & converſatione fidelium excludatur, ut erravit Lutherus juſte a Leone X. damnatus: qui *n.* 13. aſſerebat: *Excommunicationes ſunt tantum pœnæ externæ, nec privant hominem communibus ſpiritualibus Eccleſiæ orationibus*. Eodem enim modo Eccleſia communicat cum fidelibus hic exiſtentibus, quo communicat cum ſanctis in Cælo regnantibus: non communicat autem cum iſtis in nuda externa ſocietate, vel externa ſacramentorum participatione; neutro enim horum modorum communicamus cum Sanctis in Cælo regnantibus: ſed potiſſimum in ſocietate, & communione bonorum ſpiritualium, cujuſmodi ſunt merita, orationes, & ſuffragia; ergo &c.

Hujus igitur communionis jure fit, ut quemadmodum membra corporis naturalis, dum movent conjuncta corpori, ſibi mutuo influunt, & participant influxum totius corporis; dum vero a toto abſcinduntur, non amplius communicant cum aliis, nec participant de influxu, & bonis corporis: & palmes dum manet in vite, ut habetur, *Jo.* 15. participat de influxu vitis, ſecus autem ſi a vite præcidatur. Ita cum fideles manent in corpore myſtico Eccleſiæ, & aliis membris conjuncti ſunt, ut ait Apoſtolus, Rom. 12. *ſunt alter alterius membra* invicem in ſpiritu Chriſti, & bonis ſpiritualibus communicantia: cum vero ab hoc corpore abſcinduntur, deſinunt ejuſmodi bonorum eſſe participes. Quamobrem cum excommunicati excommunicatione majori ſint membra ab hoc corpore præciſa, in bonis ſpiritualibus Eccleſiæ non communicant. Quam pœnam expreſſit Chriſtus, *Matth.* 18. dum ait: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus*. Sicut ergo hi bonorum Eccleſiæ ſpiritualium participes non ſunt, ita nec ille. Neque enim de eo, qui propter lepram, aut alium morbum contagioſum, externa tantum converſatione vitandus eſt; dici recte poſſet, non eſſe habendum tamquam fratrem, ſed tamquam Ethnicum. Nec diceretur ligatus in Cælo, qui vinculo tantum exteriori ligaretur, nec ullo bono ſpirituali privatus eſſet.

VII. Ex his ſequitur primo: excommunicatos non amplius haberi a paſtoribus pro ſuis ovibus; nec de iis haberi curam, & orationem, eam ſcilicet quam paſtor habet, & facit pro ſuo grege. Nam, ut ait S. Thomas, citata q. 21. Suppl. a. 1. ad 1: *Pro excommunicatis orari poteſt, quamvis non inter orationes, quæ pro membris Eccleſiæ fiunt: & tamen fructum non percipiunt, quamdiu in excommunicatione manent. Sed oratur, ut detur eis ſpiritus pœnitentiæ, ut ab excommunicatione ſolvantur*.

VIII. Sequitur ſecundo: eos a ceteris fidelibus non haberi ut fratres, & commembra; præcipiente Domino: *Sit tibi ſicut Ethnicus &c.* Unde nec earum orationum fiunt participes, quas Sancti toto Orbe fundunt pro fratribus, & Eccleſia; *Unde*, ait S. Th. citatus; ad 2. *Suffragia Eccleſiæ eis non proſunt, quæ pro tota Eccleſia fiunt; nec ex perſona Eccleſiæ oratio pro eis inter membra Eccleſiæ fieri poteſt; quamvis aliqua perſona privata poſſit ad eorum converſionem aliquod ſuffragium per intentionem dirigere*.

IX. Sequitur tertio: excommunicatos tot præſidiis, quibus fulciebantur deſtitutos, ſibi dimitti, infidelium ſocietati jungi, Satanæ tradi, 1. *Cor. 5. v. 5. Timoth. 1. v. 20.* Nam ſicut his, qui ſunt intra Eccleſiam, præſidet Eccleſiæ caput Chriſtus, ita his, qui ſunt extra Eccleſiam, præſidet hujus mundi Princeps Satanas; a quo tamquam ſui regni ſubditi liberius, ac potentius tentantur, & ad omne malum quaſi impelluntur. Sicut ex quo Satanas intravit in cor Judæ, facilius eum impulit ad proditionem Chriſti, & perditionem ſui.

X. Sequitur quarto. Excommunicatos, etiamſi pœnitentiam agant, & multa bona operentur, non tamen reſtitui ſpiritualibus Eccleſiæ bonis, neque ſacramentorum, etiam Pœnitentiæ, participationi, niſi prius a vinculo excommunicationis abſoluti Eccleſiæ iterum inſerantur: prius enim oportet, ut quis jungatur corpori, quam ex corpore fructum percipiat. Sicut prius eſt apud Apoſtolum, *Rom.* 11. inſeri in olivam, quam radicis, & pinguedinis olivæ participem fieri. Quare merito Alexander VII. hanc propoſitionem, *n.* 44. proſcripſit: *Quoad forum conſcientiæ, reo correcto, ejuſque contumacia ceſſante, ceſſant cenſuræ*.

XI. Privantur excommunicati etiam auditione Miſſæ, divinorumque Officiorum, nec intereſſe poſſunt horis Canonicis, quæ in Eccleſia publice recitantur, ſicut nec publicis ſupplicationibus, aut aliis ritibus, aliqui Ordini Clericali annexis. Ita Canone, *Si quis Epiſcopus*, cauſa 11. q. 3. c. *Reſponſo*, extra, *de Sent. Excommun. &c.* Secundum veterem diſciplinam, ſi reſipiſcentiæ ſigna dediſſent, permittebantur ingredi in Eccleſiam ad audiendam concionem, ſed ſaltem poſt Evange-

lium exire cogebantur. Ita *lib. 2. Conſtit.* quæ Clementi papæ tribuuntur, *cap.* 19. his verbis: *Habe ergo loco Publicani, & Ethnici eum, qui convictus eſt in maleficio, neque eum tamen pœnitet. Quem ſi poſtea errati pœnituerit, in Eccleſiam admittimus ad audiendum Verbum, ſicut Ethnicos, cum pœnitentiam agere, & converti volunt; licet communionem cum his, donec, ſigillo accepto perficiantur, non habeamus. Sic horum ſimilibus donec fructus pœnitentiæ proferant, in Eccleſia ingredi permittimus, ne plane funditus pereant. Non autem communionem in oratione habeant, quin potius exeant poſt lectionem Legis, & Prophetarum, & Evangelii; ut exeundo vitam emendent, ac meliores fiant, dum ſtudent ire quotidie ad conventus Eccleſiaſticos, & precationi incumbere, ut & ipſi poſſint admitti*.

XII. Privantur ſecundo Excommunicati Eccleſiaſtica ſepultura, ut conſtat ex Cap. *Sacris*, extra, *de Sepulturis*; & Clementina, *Eos qui*, tit. *de Sepulturis*, declarando ipſo ficto excommunicatos eos, qui tales *Scienter ſepelire præſumunt*. Cæmeteria vero, in quibus excommunicatorum corpora ſepeliri contigerit, *Reconcilianda erant aſperſione aquæ ſolemniter benedictæ, ſicut in dedicationibus Eccleſiarum fieri conſuevit*, ut reſpondet Innocentius III. Cap. *Conſuluiſti*, extra *de Conſuetudine Eccleſiæ, vel Altaris*. Hæc tamen pœna ad ſolos excommunicatos denuntiatos pertinet, ut ex Conſt. quæ incipit *Ad vitanda ſcandala*.

XIII. Privantur tertio, & ſint incapaces beneficiorum, & dignitatum Eccleſiaſticarum in futurum obtinendarum, quamdiu excommunicatione ligati permanſerint; quamvis ante impetrata retinere poſſint. Unde collatio beneficii excommunicato, ipſo jure prorſus nulla eſt; neque ſola abſolutione ſubſequente convalidari poteſt, ſed nova collatione opus erit. Quia ſecundum regulam Juris: Non *Firmatur tractatu temporis, quod de Jure ab initio non ſubſiſtit*. Quare nec fructus collati beneficii retinere poteſt. Nec ab his excuſat ignorantia, aut bona fides, qua credidit, ſe non eſſe excommunicatum; aut probabiliter exiſtimavit, ſe eſſe abſolutum. Hoc enim liberat eum quidem a nova culpa, & cenſura, non tamen actui alias invalido robur affert. Quæ confirmat Caput *Poſtulaſti*, extra, de *Clerico excommunicato Miniſtrante*. Ubi additur ſuſpenſio a collatione beneficiorum illi, qui ſcienter beneficium excommunicato contulerit.

Si quis tamen poſt collationem beneficii, & ante acceptationem excommunicetur, non ſtatim privatur jure ad illud beneficium per collationem ſibi quæſito; niſi ille, cui collatum eſt, conſenſum præbuerit: jus tamen, quamdiu manet excommunicatus, illud acceptandi non habet, niſi prius abſolvatur. Unde ſi ante abſolutionem mori contingat, beneficium illud denuo vacare non cenſebitur. Quia collatione jus quidem ad beneficium quæſierat, non jus in beneficio; quia non acceſſerat conſenſus, ſeu acceptatio ejus, cui collatum erat ante excommunicationem; conſenſus autem, durante excommunicatione, inefficax fuit ad tribuendum jus in beneficio. Colligitur ex C. *Si tibi abſenti*, in 6.

Ut vero quis ſuorum beneficiorum, ante excommunicationem legitime poſſeſſorum, fructibus privari poſſit, requiritur Judicis ſententia; quia non privatur ex præſcripto juris, cum jus hoc expreſſe non decernat, & odia ſint reſtringenda.

XIV. Privantur quarto, uſu ſpiritualis juriſdictionis in foro exteriori. Ita Can. *Audivimus*, cauſa 24. q. 1. Cap. *Romana Eccleſia*, tit. *de Officio Vicarii*, in ſexto, capite *Si is cui*, tit. *de Officio, & poteſtate Judicis delegati*, ibidem &c. Quæ regula extenditur ad omnes actus juriſdictionis, quales ſunt præcipere, leges condere, judicium ferre aliique ſimiles, quos recenſet, Cap. *Accedentibus*, extra *de Exceſſibus Prælatorum*. Et Cap. *Dilectus filius*, extra, *de Officio Ordinarii*. Juriſdictionis etiam delegatio, ſi ab excommunicato fiat, nulla prorſus, ac invalida eſt. Delegata vero ante excommunicationem delegantis, eo excommunicato, ſuſpenditur, ſi res ſit integra: non vero, ſi jam inchoata ſit cauſæ cognitio.

XV. Privantur tandem omni civili, & politica cum aliis fidelibus communicatione, ut ſupra ex S. Thom. expoſuimus. Excipiuntur tamen quinque caſus, quibus cum excommunicato licet civiliter communicare, qui hoc verſu concluduntur.

Utile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

Utile ſignificat utilitatem, ſive ſpiritualem excommunicati, ſive temporalem ejus, qui cum eo communicat. In priori caſu communicare poteſt cum excommunicato non ſolum Doctor, aut Concionator, aut Prælatus, aut Parochus; verum etiam alius quiſque ſapiens fidelis, ipſum ſui periculi admonendo, errantem inſtruendo, & ad reſipiſcentiam adhortando. Hoc enim opus charitatis eſt. Hinc Paulus, 4. *ad Theſſal.* 3. *v.* 14. poſtquam dixit: *Si quis non obedit verbo noſtro per Epiſtolam, hunc notate, & ne commiſceamini cum illo, ut confundatur*, ſubjungit: *Et nolite quaſi inimicum exiſtimare, ſed corripite ut fratrem*. Temporalem vero communicantis utilitatem intelligimus, ſi ab excommunicato petat, quod ſibi debet. Suum enim repetere licet etiam in judicio, ne de ſua malitia excommunicatus commodum reportare videatur, ut patet Cap. *Intelleximus*, extra, *de Judiciis*.

Lex ſignificat debitum conjugii; quia licet conjugi a conjuge excommunicato conjugale debitum petere, ac viciſſim reddere, ut Cap. *Vere*, diſt. 21.

Humile ſignificat ſubjectionem, qualis eſt filiorum, ſervorum, & familiarum ad parentes, & dominos; cujus ſubjectionis cauſa cum eis etſi excommunicatis participare licite poſſunt, juxta Can. Gregorii VII. *Quoniam multus*, cauſa 11. q. 3.

Res ignorata ſignificat ignorantiam tam juris, quam facti; quæ, modo ſit probabilis, excuſat ex dicto Canone Gregorii, & ex dictis ſupra.

Neceſſe, ſignificat neceſſitatem, quæ legem non habet. Sive ſit communicantis: unde in eodem Canone conceditur, ut peregrinus, qui non poſſit aliunde, poſſit ab excommunicatis neceſſaria emere; & Cap. *Voluntate*, extra, *de Sent. Excommunicationis*, Prædicatoribus permittitur, ut poſſint ab excommunicatis eleemoſynas poſtulare. Sive neceſſitas ſit excommunicati: unde Gregorius in dicto Canone dicit: quod *Si quis excommunicatis in ſuſtentationem, non ſuperbiæ, ſed humanitatis cauſa dare aliquid voluerit, non prohibemus*. Quæ verba ſatis indicant, non intelligi neceſſitatem extremam, in qua omnino lege divina dandam eſſe eleemoſynam conſtat.

Aliæ ſunt diviſiones excommunicationis in eam quæ fertur a Canone, ſeu a jure, & eam, quæ fertur a Judice, ſeu ab homine. Inſuper in excommunicationem latæ ſententiæ, & ferendæ. Sed hæc jam indicavimus ſatis *Quæſt. præced. de Cenſuris in Genere*.

§. III.

Reſpondetur Argumentis Contrariis.

XVI. Lutherus, & qui cum eo volunt excommunicationem etiam majorem, animas non afficere, neque ullum ſpirituale damnum excommunicatis afferre, ſed eſſe tantum pœnam externam, opponunt.

Primo. Per fidem, ſpem, charitatem, reliquaſque virtutes, quæ bona ſunt ſpiritualia, homo conjungitur Chriſto capiti, & fit membrum corporis ejus, quod eſt Eccleſia: ſed hæc bona ipſo invito non poſſunt ab Eccleſia auferri; cum tantum propria voluntate deperdi poſſint; ergo excommunicatio bono ſpirituali non ſpoliat.

XVII. Secundo, *Filius hominis non venit animas perdere, ſed ſalvare*, Lucæ 9. v. 56. quæ dixit Chriſtus de Samaritanis, qui noluerant ipſum recipere. Item Joann. 3. v. 17. *Non enim* (inquit) *miſit Deus Filium ſuum in mundum, ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum*. Multo ergo minus reliquit in Eccleſia poteſtatem ſpiritualiter occidendi, vel nocendi hominibus.

XVIII. Tertio. Paulus, 2. *Cor.* 13. *v.* 10. de excommunicandi poteſtate loquens, teſtatur, ſibi eam a Domino collatam *In ædificationem, & non in deſtructionem*; eſſet autem in deſtructionem data, ſi bonis ſpiritualibus hominem privaret.

XIX. Quarto. Idem, 1. *Cor.* 5. *v.* 5. inceſtuoſum excommunicans, dicit ſe eum *Tradere Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini*. Et, 1. *ad Timot.* 1. *v.* 20. dicit. Hymenæum, & Alexandrum a ſe traditos Satanæ, *Ut diſcant non blaſphemare*; ergo uſque adeo excommunicatio non aufert bonum ſpirituale, ut etiam ad illud conferat, & non immerito dixiſſe videatur Lutherus, art. 24. ex damnatis a Leone X. *Docendos eſſe Chriſtianos, plus diligere excommunicationem, quam timere*.

XX. Quinto. Chryſoſtomus, in 1. *ad Cor.* 5. excommunicationem medicinam vocat, qua melior effectus homo attrahit gratiam, dicitque lucrum eſſe pœna majus. Nam *Pœna* (inquit) *eſt temporalis*, lucrum autem *perpetuum*. Unde hanc traditionem in Satanæ poteſtatem cum ea, qua S. Job Satanæ traditus fuit, ita comparat, ut in ſola cauſa diſcrimen agnoſcat: *Nam ille quidem* (inquit) *pro ſplendidioribus coronis Satanæ traditus eſt, hic autem pro ſolvendis peccatis*. Eadem ſentit Theophylactus, & Œcumenius.

XXI. Sexto. Innocentius IV. in Con. Lugdun. ut habetur in ſexto, De ſent. excommunic. *Cum medicinalis ſit*, (inquit) *excommunicatio, non mortalis, diſciplinans, non eradicans, dum tamen is, in quem lata fuerit, non contemnat; caute provideat judex Eccleſiaſticus, ut in ea ferenda oſtendat proſequi quod corrigentis fuerit, & medentis*.

XXII. Tandem. Subſiſtet in Eccleſia excommunicandi poteſtas, ſi Prælati Eccleſiæ removeant inobedientes ab externa fidelium converſatione, & participatione ſacramentorum; etiamſi eos non privet communibus Eccleſiæ ſuffragiis, per quod ſpiritualiter multum eis nocetur.

XXIII. Ut ad hæc reſpondeam ſuppono: ſpiritualia bona eſſe in duplici differentia: quædam enim ſunt, in quibus ſubſtantia vitæ ſpiritualis conſiſtit, ut fides, ſpes, charitas, & reliquæ virtutes, earumque actus; motus etiam, & affectus voluntatis, qui præcedunt juſtificationem, & ad eam diſponunt. Alia vero accidentaria, quibus homo ad præfata bona adipiſcenda, vel conſervanda extrinſecus adjuvatur: & hæc ſunt aliena merita, orationes, ſuffragia, quibus etiam ſacramenta connumerantur. His notatis.

XXIV. Ad primam inſtantiam conceſſis præmiſſis, nego conſeq. Loquitur enim de bonis prioris generis. Hæc enim cum ſint homini interna, & ab ejus voluntate pendeant; non poſſunt per eccleſiaſticam poteſtatem ab eo invito auferri per excommunicationem. Poſterioris vero generis poſſunt, per hoc, quod a corpore, in quo talia bona communicantur, quis excluditur: quemadmodum qui excluditur ab aliqua communitate excidit a privilegiis, & commodis illius communitatis.

Propterea S. Thomas *in Suppl. 3. p. q. 1. art. 1. ad 2.* ait: *Quod ſuffragia alicujus valent alicui, ſecundum quod ei continuantur. Poteſt autem actus unius alteri continuari dupliciter. Uno modo, ex vi charitatis, quæ omnes fideles connectit, ut ſint unum in Deo . . . . Et hanc continuationem excommunicatio non intercipit: quia juſte quis excommunicari non poteſt, niſi pro culpa mortali, per quam a charitate jam diviſus eſt, etiamſi non excommunicetur. Injuſta autem excommunicatio charitatem alicui auferre non poteſt: cum ſit de maximis bonis, quæ non poſſunt alicui invito auferri. Alio modo per intentionem ſuffragia facien-*

cientis, quæ in aliquem fertur, pro quo fiunt. Et hanc conti-nuationem excommunicatio intercipit. Quia Eccleſia per excom-municationis ſententiam ſeparat excommunicatos ab univerſitate fidelium, pro quibus ſuffragia fiunt: unde ſuffragia Eccleſiæ eis non poſſunt, quæ pro tota Eccleſia fiunt, nec ex perſona Eccleſiæ oratio pro eis inter membra Eccleſiæ fieri poteſt: quamvis aliqua perſona privata poſſit ad eorum converſionem aliquod ſuffragium per intentionem dirigere.

XXV. Ad ſecundum dico, Chriſtum ita veniſſe ad ſalvandas animas; ut tamen in Eccleſia ſua inſtituerit poteſtatem corrigendi delinquentes, & contumaces Eccleſiam audire nolentes ejiciendi: ut ſic toti corpori conſulatur. Hoc autem dum ſit, non eſt judicare mundum, quod fiet in conſummatione mundi; cum ſeparabuntur mali de medio juſtorum finaliter, ac in damnationem æternam: non autem ut modo, dum ſeparantur aliqui contumaces a communione cum aliis, ut reſipiſcant, & corrigantur.

XXVI. Ad tertiam reſpondeo. Eccleſiam ſicut accepit a Deo excommunicandi poteſtatem in ædificationem, ſic eam exercere; nimirum ad conſervationem totius corporis, ne putridi membri contagione inficiatur; & quamvis aliquomodo cedat in damnum ejus, qui excommunicatur, ex intentione tamen Eccleſiæ non in ejus deſtructionem, ſed reparationem ordinatur. Non quia pœna illa ſubtractionis auxiliorum, ex natura ſua, id efficiat; cum potius ad oppoſitum diſponat: ſed quia homo temporali illa ſeparatione confuſus, & conſtitutus, incipit cogitare, & quid patiatur, & propter quid, nimirum, quantum ſibi a communione fidelium ſeparato, & Satanæ traditio timendum ſit, & hoc timore concuſſus ad ſe revertatur. Fit enim, ut quiſpiam perverſus magno ſuo malo commoveatur, qui minori malo non movebatur. Et ſi, ut vult Lutherus, ſeparatus a ſola externa, & civili communione fidelium moveri poteſt; quanto magis movebitur, dum advertit, ſe a communione etiam ſpirituali ſeparatum, & bonis etiam ſpiritualibus privatum eſſe conſideraverit?

XXVII. Ad quartam dico, inepte falli Lutherum ſic arguentem. Sicut enim inepte argueret qui diceret: S. Petrus ex negatione ſua humilior factus, conſtantior in fide permanſit; ergo optandum eſt negare Deum. Quia humilitas illa, & majus bonum non ex natura negationis ſecutum fuit, ſed per accidens: quia Chriſto ſua gratia reſpiciente Petrum, cognovit quantum malum admiſiſſet, & pœnitentia motus converſus eſt. Ita in caſu.

XXVIII. Ex his patet reſponſio ad quintam, ex Chryſoſtomo, & aliis. Nam ſicut pœnæ corporales medicinæ ſunt, non immediate, & directe, ſed occaſionaliter, & mediate: ſicut etiam abſciſſio manus bona eſt, & medicina, cum ſit ne ſua contagione corpus inficiat, quamvis in ſe mala ſit; ita abſciſſio membri putridi a corpore Eccleſiæ, etſi quia pœna malum ſit, bona tamen eſt, tum corpori Eccleſiæ, cui principaliter conſulitur, dum membrum vitiatum ab eo reſecatur; tum etiam ipſi excommunicato, ad cujus emendationem, ſalutem ipſa ſeparatio ex intentione ſaltem ſecundaria, ordinatur.

XXIX. Hinc ad ſextam dico, Innocentium in hoc ſenſu vocare excommunicationem medicinalem, non mortalem, diſciplinantem, non eradicantem, non quia bonis ſpiritualibus Eccleſiæ non privet; ſed quia ad hoc infligitur, ut qui eam patitur, humiliatus ad ſe revertatur, & ad Eccleſiam confugiat. Et ideo addit: *Dum tamen is, in quem lata fuerit, non contemnat.*

XXX. Ad poſtremam nego aſſumptum. Cum enim communio fidelium non in externa tantum converſatione conſiſtat; ſed præcipue in ſpirituali participatione ſpiritus Chriſti, qui eſt tamquam anima corporis myſtici Eccleſiæ ſuæ: ideo ſicut membrum a corpore naturali ſeparatum non participat amplius de influxu quocumque illius corporis: ſic ſeparatus a corpore myſtico, omni influxu, ac ſpiritu illius corporis deſtituitur. Unde ait Cyprianus, Epiſt. 58. *Spirituali gladio ſuperbi, & contumaces necantur, dum de Eccleſia ejiciuntur: neque enim vivere foris poſſunt, cum domus Dei una ſit, & nemini ſalus eſſe niſi in Eccleſia poſſit.* Idem docet Auguſtin. *Epiſt.* 75. modo 250. ubi de pœna anathematis: *Neque enim* (inquit) *hæc corporalis eſt pœna, qua legimus, quoſdam contemptores Dei cum ſuis omnibus, qui ejuſdem impietatis participes fuerunt, pariter interfectos. Spiritualis autem pœna, quæ fit quod ſcriptum eſt:* Quæ ligaveris in terra, erunt ligata & in Cælo, *animas obligat, de quibus dictum eſt:* Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur.

XXXI. Ulterius objiciunt alii, qui ab oppoſito negant pro excommunicatis non eſſe orandum, primo ſic. Excommunicatus, ex dictis, communibus Eccleſiæ bonis eo ipſo privatus eſt, ac ſuffragiis; ergo fideles pro eo inutiliter orarent.

Secundo. Membri abſciſſi nulla amplius geritur cura; ergo pro abſciſſo ab Eccleſia orandum non eſt: ideoque recte dicitur *anathema, Maranatha*, ideſt execrabilis, donec Dominus veniat ad judicium.

XXXII. Reſpondeo ad primum quod excommunicatus non eſt quidem particeps orationum, quæ ab Eccleſia fiunt pro corpore totius Eccleſiæ, vel certis ejus membris: non vetat tamen, quin tum private, tum publice fiant tales orationes; quæ ſicut infideles, qui ſunt extra Eccleſiam, ita & excommunicatos comprehendant, ut illi ad fidem convertantur, & iſti reſipiſcant, & ad Eccleſiam reditum ſupplices petant. Ab his namque precibus ſoli damnati in æternum excluduntur, non vero excommunicati, quibus in hac vita adhuc eſt pœnitentiæ locus; ideoque excommunicatio eſt pœna medicinalis, & diſciplinans, non mortalis, & eradicans.

XXXIII. Ad ſecundum dico, ſimilitudinem inter corpus naturale, & myſticum non in omnibus conſiſtere. Nam nec membri emortui, dum corpori naturali conjunctum eſt, habetur cura, ut reviviſcat, quæ tamen habenda eſt in corpore myſtico. Plus enim poteſt ſpiritus Chriſti in corpore ſuo myſtico, quam anima in corpore naturali. Unde ſicut curatione manus aridæ, & reſuſcitatione puellæ in domo; ſignificata eſt reparatio eorum, qui intra Eccleſiam per peccatum moriuntur: ita reſtitutione auriculæ abſciſſæ, & reſuſcitatione adoleſcentis extra portam elati, ſignificata eſt reſtitutio eorum, qui ab Eccleſia ſeparati ſunt, ac ejecti. Hoc enim licet ſit rarum, adhuc tamen petendum eſt a Deo, cui omnia facilia ſunt. Anathema *Maranatha*, ſeu execrabilis dicitur, non quod pro eo ut deſperato orandum non ſit; ſed ſolum, ei futurum judicium aſſeritur, niſi reſipiſcat: quod de omnibus malis etiam intra Eccleſiam manentibus dici poteſt.

De fine, quem habet Eccleſia in excommunicatione ferenda dixi, *Q.* 1. *Dub.* 1. §. 1. De cauſis eam ferendi aliqua obſervavi, ibid. *Dub.* 2. §. 2. De auctore etiam, miniſtro, ac ſubjecto egi, *Dub.* 3. §. 1. 2. & 3. Unde ibi dicta de cenſuris in genere ad excommunicationem in ſpecie trahi poſſunt.

D U B I U M I.

De Excommunicatione Minori.

§. I.

Quando Incurratur.

I. Excommunicationem aliam dici majorem aliam minorem, *Dub. præcedenti* dictum eſt: & hanc eſſe cenſuram, qua quis excluditur a participatione ſacramentorum tantum, ibidem §. 2. oſtenſum eſt. Modo exponere intendimus, quomodo, & quando in eam quis incurrat.

In excommunicationem minorem quiſpiam incurrit, qui cum excommunicato excommunicatione majori communicat civiliter, ac politice, exceptis caſibus de quibus ſupra, n. 15. Nam cum excommunicato excommunicatione minori communicare licet (quia non eſt excluſus a communione fidelium, ſed ſolum a participatione ſacramentorum) ſed non licet ei ſacramenta miniſtrare.

Adverte tamen cum S. Th. *quæſt.* 23. *Suppl. art.* 2. quod excommunicatio major poteſt in aliquem ferri dupliciter: *Aut ita quod ipſe ſit excommunicatus cum omnibus ei participantibus: & tunc non eſt dubium, quod quicumque participat ei, eſt excommunicatus majori excommunicatione. Aut excommunicatus ſimpliciter: & tunc, aut participat aliquis ei in crimine, ei præbendo conſilium, auxilium, aut favorem: & ſi iterum eſt excommunicatus majori excommunicatione. Aut participat in aliis, ſicut in verbo, vel in oſculo, in menſa; & ſic eſt excommunicatus minori excommunicatione.*

II. Quod ſi dicas. Nonne plus ſeparatus eſt ab Eccleſia paganus, quam excommunicatus? Cur ergo qui participat pagano, aut judæo non eſt excommunicatus, erit autem qui excommunicato participat?

Reſpondet S. Thom. mox citatus, ad 1. *Quod Eccleſia non intendit corrigere infideles, ſicut fideles, quorum cura ſibi incumbit: & ideo non ita arcet a communione infidelium, ſicut a communione fidelium illos, quos excommunicat, ſuper quos habet aliquam poteſtatem.*

III. Diſtinguit tamen Sylvius in hanc *quæſt.* 23. *Supplem.* inter jus antiquum, & jus novum. Nam jure antiquo, quod tempore S. Thomæ adhuc erat in uſu, ſimpliciter prohibitum erat converſari cum excommunicatis, etiam in civilibus, & corporalibus. Idque ſecundum ſtatuta Apoſtolica, Cap. *Sicut Apoſtoli.* Et Can. *Excommunicatos*, 11. quæſt. 3. Jure autem novo, quod habetur in Conſtitutione Martini V. *Ad vitanda ſcandala*, quæ licet edita a multis dicatur in Concilio Conſtantienſi, in ejus tamen actis non legitur, ſed in Baſileenſi, *Seſſ.* 20. confirmata vero, & approbata fuit in Concilio Lateranenſi V. ſub Leone X. indulgetur, ut fideles non teneantur vitare excommunicatos, ſive in divinis, ſive extra, præterquam in duobus caſibus. Primo. Quando aliquis, vel aliqua ſunt ſpecialiter, & expreſſe, ac nominatim, publiceque excommunicati, & ut tales denuntiati. Secundo. Quando quis eſt Clerici percuſſor adeo notorius, ut non poſſit aliqua tergiverſatione celari, nec excuſari.

Quapropter etſi quis certo ſciat, aliquem eſſe excommunicatum; non tamen tenetur illum evitare, quantum attinet ad jus Eccleſiaſticum, ſi neque nominatim, & publice ſit denuntiatus, neque notorius percuſſor Clerici. Ac proinde poterit ab eo ſacramenta recipere, & Miſſam ejus audire; immo ſacramenta ei publice petenti miniſtrare, ſi factum ſit occultum. Dixi, *Quantum ad jus Eccleſiaſticum.* Nam fieri poteſt, ut aliquis aliunde teneatur ejuſmodi excommunicatos vitare, puta, ratione periculi, corruptionis, vel ſcandali.

IV. Cæterum quia per dictam conſtitutionem non intendit Concilium, vel Papa excommunicatos, ſuſpenſos, interdictos, aut prohibitos in aliquo relevare, ideo non minus nunc, quam ante, excommunicatus, ſuſpenſus &c. nec poteſt ſacramenta recipere, nec miniſtrare, neque cum fidelibus quoquo modo communicare, niſi utilitas, aut neceſſitas id expoſcat.

§. II.

§. II.

An Participans cum Excommunicato Peccet?

V. Docet S. Thom. *q.* 23. citata *Suppl. art.* 3. quod participans cum excommunicato vitando, ut ſupra in caſibus prohibitis, peccat, non tamen mortaliter, niſi in tribus caſibus. Primus eſt, quando participatur in crimine. Secundus, quando in divinis. Tertius, quando in contemptum Eccleſiæ: *Quia* (inquit) *videtur valde grave, quod homo pro uno verbo levi, quo excommunicatum alloquitur, mortaliter peccet; & multis excommunicantes laqueum damnationis injicerent, quod in eos retorqueretur.*

VI. Nec obeſt, quod qui participat excommunicato in caſibus non conceſſis, faciat contra præceptum Eccleſiæ; & rurſus propter hoc ab ea arceatur a perceptione Euchariſtiæ, & ſacramentorum: facere autem contra præceptum Eccleſiæ eſt peccatum pluſquam veniale; neque ob peccatum ſolum veniale a perceptione Euchariſtiæ &c. arcere fideles Eccleſia conſuevit.

VII. Nam reſpondet S. Thom. *art.* 3. citato, *ad* 2. negando min. pro prima parte. Quia *Præceptum Eccleſiæ directe reſpicit ſpiritualia, & ex conſequenti legitimos actus. Et ideo qui communicat ei in divinis, facit contra præceptum, & peccat mortaliter; qui autem participat ei in aliis, facit præter præceptum; & peccat venialiter.* — Ad ſecundam partem, negat S. Thom. ibidem, *ad* 3. ſimiliter min. Nam *Aliquis etiam ſine aliqua culpa quandoque ab Euchariſtia arcetur: ſicut patet in ſuſpenſis, vel interdictis: quia tales pœnæ quandoque alicui pro culpa alterius, quæ in eis punitur, inferuntur.*

VIII. Ex dictis patet, quod participare excommunicato in divinis ideo eſt mortale, quia præceptum Eccleſiæ de vitandis excommunicatis directe reſpicit ſpiritualia, & legitimos eorum actus; atque adeo qui excommunicatum admittit ad divina, vel cum eo in divinis communicat, facit directe, & contra potiſſimam rationem præcepti. Divina vero, in quibus communicare eſt mortale, videntur eſſe ea, quæ ſunt excommunicato ſpecialiter interdicta, ut ſacramenta, ſepultura ſacra, & officia, quæ publico nomine, & miniſterio in Eccleſiis celebrantur. Unde communicare in horis canonicis privatim recitandis, & in ingreſſu Eccleſiæ eo tempore, quo officia non celebrantur, illicitum quidem eſt, at non mortale, ut ſentit Covarruvias ad Cap. *Alma mater*, p. 1. §. 3. n. 9. & 10.

IX. Sed ſi notorius, aut nominatim denuntiatus ingrediatur Eccleſiam ad orandum, quid facere debent præſentes?

Reſpondetur, quod exire debent, niſi perſuaſionibus, minis, aut vi cogatur ipſe egredi. Ceſſandum etiam eſt a divinis officiis, & Miſſa incæpta abrumpenda, ſi eſt ante Canonem: Si autem Canon ſit inceptus, ea cum uno tantum Miniſtro perficienda eſt. Recte tamen monet Navarrus, *cap.* 27. *num.* 33. nec Officium, aut Miſſam eſſe abrumpendam nec præſentes debere exire; ſi excommunicatus per Eccleſiam tranſeat, & brevem aliquam orationem in ea privatim dicat. Qui vero excommunicatus, vel interdictus, admonitus pertinaciter in Eccleſia remanſerit, ejuſque in hac pertinacia fautores, novo excommunicationis vinculo ſummo Pontifici reſervato, noverint, ſe ipſo facto eſſe innodatos, ex Clementina *Gravis*, Tit. *de Sent. excommunicationis.*

X. Communicantes in crimine peccant mortaliter, & inſuper in majorem excommunicationem incurrunt. Conſtat ex Cap. *Nuper*, Extra, *de Sent. Excommunicationis.* Quod intelligitur de eis, qui ſcienter communicant in crimine criminoſo, ei auxilium impendentes, conſilium, vel favorem: quia *facientem, & conſentientem par pœna conſtringit.* Idem colligitur ex Cap. *Si concubina*, ibidem, & S. Th. *q.* 23. *ſuppl. a.* 2. Quod intelligitur de communicante in crimine, propter quod ille, cui communicat, eſt excommunicatus. Quod ſi participet cum eo, non in crimine illo, ſe in rebus ad convictum pertinentibus, minorem excommunicationem incurrit; niſi quod Clericus, qui excommunicatum a Pontifice admittit ad divina Officia, incurrit majorem, Cap. *Significavit*, eodem titulo.

XI. Dixi peccare mortaliter eum, qui in contemptum Eccleſiæ communicat cum excommunicato: quod intelligitur etiam de eo, qui monitus, vel contra præceptum Judicis, vult cum eo communicare; vel ita frequenter, ut merito præſumatur facere in contemptum Eccleſiaſticæ poteſtatis, aut animo fovendi excommunicatum in ſua contumacia.

XII. Pro complemento ſciendum eſt, minorem excommunicationem unius ſpeciei eſſe, & unicum effectum adæquatum habere, nempe, privationem perceptionis ſacramentorum. Quare excommunicato minori excommunicatione licet communicare in omnibus aliis actibus. Poteſt & ipſe ſacramenta miniſtrare, ſi miniſtrando non recipiat: & ideo, Cap. *Si celebret*, tit. *de Clerico excommunicato*, prohibetur ſic excommunicatus celebrare, quia celebratio includit ſacramenti ſuſceptionem. Unde celebrando graviter peccat, irregularitatem tamen non incurrit. Et eadem ratione ſi fuerit electus ad aliquod beneficium, talis electio, etſi valida, dicitur *irritanda*; quia beneficia ad hoc conferuntur, ut Clerici in ſacris ordinibus miniſtrent.

A minori excommunicatione abſolvere poteſt, vel judex, ſi ab eo lata fuit; vel Confeſſarius, ſi a jure lata erat, non autem quilibet ſimplex Sacerdos. Eo vel maxime, quia opinio, quod ſimplex Sacerdos poſſit abſolvere a venialibus, improbata eſt.

D U B I U M III.

De Suſpenſione, & Depoſitione.

§. I.

Quid, & quotuplex ſit Suſpenſio.

I. Altera cenſuræ ſpecies eſt ſuſpenſio, quæ definitur: *Cenſura Eccleſiaſtica, qua Clericus, aut ordinis, aut beneficii uſu prohibetur.* Explicatur. Eſt cenſura Eccleſiaſtica, quæ infligitur *Clerico*: quo differt ab excommunicatione, & interdicto, quibus quilibet fidelis etiam laicus mulctari poteſt. Inſuper Clericum non dejicit a ſuo beneficio, aut ab ordine; & in hoc a depoſitione, & degradatione diſcrepat. Sed interdicit *Uſu*, hoc eſt, exercitio ordinis, aut muneris, ut eſt officialatus; vel privat fructibus, quos Clericus alioquin a beneficio perciperet.

II. Suſpenſio dividitur primo in totalem, & partialem. Priore Clericus prohibetur ſimul tum ordinis, tum officii Eccleſiaſtici uſu, vel ordinis tantum, vel officii, vel beneficii. Dividitur ſecundo in perpetuam, & eam, quæ eſt ad tempus. Illa non eſt medicinalis, ſed pura pœna in criminis vindictam inflicta. Iſta certo tempore determinatur, ut Clericus reſipiſcat, & contumaciam frangat. Dividitur tertio in eam, quæ eſt *A jure*, & eam, quæ eſt *Ab homine*. A jure, cum quis ob ſimoniam, vel ob aliud delictum, ipſo jure ab executione ſui ordinis, vel officii prohibetur. Ab homine, cum quis judicis ſententia ab eadem executione ex cauſa removetur.

III. Suſpenſus ab ordine ſuperiore, non intelligitur ab inferiore ſuſpenſus; quia ordo ſuperior non funditur in inferiore. E contra vero ſuſpenſus ab infierore ſuſpenditur quoque ab exercitio ſuperioris. Suſpenſus a divinis, ab omni actione ſolemni ſuſpenſus habetur. Cum vero quis abſolute, & ſine addito aut determinatione declaratur ſuſpenſus, de ſuſpenſione totali intelligitur. Unde S. Thom. in 4. diſt. 18. quæſt. 2. art. 2. quæſt. 3. *Qui enim ſuſpenſus eſt ab ordine tantum, non poteſt ea, quæ ſunt ordinis, ſed poteſt ea, quæ ſunt juriſdictionis: & e converſo, ſi ſit ſuſpenſus a juriſdictione, & non ab ordine. Si autem ab utroque, tunc neutrum poteſt.* Nota tamen, quod cum uſus juriſdictionis eſt connexus cum functione ordinis, qui eſt ſuſpenſus ab ordine, ſuſpenſus eſt ab uſu juriſdictionis; ideoque ſuſpenſus ab ordine, nec confeſſiones audire, nec ſacramentaliter poteſt abſolvere.

IV. Hinc qui ſuſpenſus ab ordinis exercitio, manente ſuſpenſione, aliquem actum ordinis exerceret, fieret irregularis; nec ab alio, quam a ſummo Pontifice diſpenſari poteſt, ut ſtatuit Innocentius IV. Cap. *Cum medicinalis*, tit. *de Sent. excomm.* Qui vero ſuſpenſus a juriſdictionis uſu actum aliquem juriſdictionis exerceret, non fieret irregularis; quia irregularitas non imponitur, niſi ob violationem ſuſpenſionis ab ordine.

§. II.

De Depoſitione.

V. Quamvis, ut ſuperius, *q.* 1. *Dub.* 2. §. indicavimus, depoſitio cenſura non ſit; aliquid tamen de ea dicere placet. Depoſitio igitur ſecundum hodiernam Eccleſiæ praxim (quidquid ſit de antiqua) eſt *Sententia Eccleſiaſtica, qua Clericus in perpetuum privatur, tum officio, tum beneficio, non amiſſo tamen Clericali privilegio.* Explicatur. Dicitur *Sententia* potius, quam *Cenſura*: quia depoſitio inter cenſuras non nominatur, ratione loco citato adducta. Dicitur, qua Clericus *in perpetuum*, quo depoſitio differt ab excommunicatione, & ſuſpenſione quod abſque nova rehabilitatione, poſita illius, qui reus eſt, reſipiſcentia, poſſit auferri; non ſic autem depoſitio. Dicitur tandem, quod non privet Clericali privilegio. Et in hoc differt a degradatione, quæ ita Clericum dejicit, ut eum etiam Clericali privilegio ſpoliet: ita ut qui degradatum percuſſerit, non alias pœnas incurrat, quam ſi laicum percuſſiſſet. Depoſitio autem, ſicut ſuſpenſio poteſt eſſe ab officio, beneficio, & etiam ordine. Et hæc eſt depoſitio totalis, ac ſimpliciter. Poteſt quoque tantum ab alterutro: & hæc eſt depoſitio partialis, & ſecundum quid.

VI. Depoſitionis, ac degradationis ritus in multis differt. Nam primo depoſitio verbis fit, non factis; & depoſitionis ſententia non alio ritu profertur, quam aliæ ſententiæ. At degradatio fit etiam factis, & quanam ſolemnitate, ut in Pontificali Romano. Qui enim degradatur, ſpoliatur inſignibus ſui ordinis, vel gradus &c. Hinc ſententia depoſitionis ferri poteſt in abſentem; degradatio vero requirit degradandi præſentiam. Valide & juſte depoſitum poteſt Epiſcopus reſtituere, ubi emendatus reſipuerit; dummodo ex gratia, non ex jure petatur reſtitutio. Degradatum vero, utpote a Clero omnino dejectum, ſolus Romanus Pontifex reſtituere poteſt. Porro reſtitutio ſive depoſiti, ſive degradati, juſte debet fieri abſque eorum damno, qui juſte depoſiti, aut degradati beneficiis donati fuerint.

VII. A quibus autem tum depoſitionis, tum degradationis ſententia ferri debeat, declarat Tridentinum, *Seſſ.* 13. *cap.* 4. *de Reform.* Ubi licet ſupponat, jus antiquum præter proprium Epiſcopum ſex alios requiſiviſſe Epiſcopos ad condemnationem Sacerdotis, & tres ad condemnationem Diaconi, Cap. *Felix*, & Cap. *Si autem*, cauſa 15. quæſt. 7. juſtis tamen de cauſis, *Statuit, & decrevit, ut Epiſcopo per ſe, ſeu illius Vicario in ſpiritua-*

ritua-

ritualibus generali contra Clericum in ſacris etiam Presbyteratus ordinibus conſtitutum, etiam ad illius condemnationem, nec non verbalem depoſitionem, & per ſe ipſum, etiam ad actualem, atque ſolemnem degradationem ab ipſis ordinibus, & gradibus eccleſiaſticis, in caſibus in quibus aliorum Epiſcoporum præſentia in numero a Canonibus definito requiritur, etiam abſque illis procedere liceat: adhibitis tamen, & in hoc ſibi adſiſtentibus totidem Abbatibus uſum mitræ, & baculi ex privilegio Apoſtolico habentibus, ſi in Civitate, aut Diœceſi reperiri, & commode intereſſe poſſint; alioquin aliis perſonis in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutis, quæ ætate graves, ac juris ſcientia commendabiles exiſtant.

DUBIUM IV.

De Interdicto.

§. I.

Quid, & Quotuplex ſit.

I. INterdictum eſt *Cenſura Eccleſiaſtica, qua certis perſonis, locisque interdicitur, & prohibetur divinorum officiorum celebratio publica, & ſacramentorum adminiſtratio, quæ ad naſcentium, vel morientium ſalutem neceſſaria non ſunt, & eccleſiaſtica ſepultura.* Ad hanc cenſuram ſpectare videtur exemplum a S. Gregorio Turonenſi relatum, *lib. 8. hiſt. Francorum, cap. 31.* ſcilicet: cum Pretextatus Rotomagenſis Epiſcopus in Eccleſia ſua die Paſchatis, ſacris operans ab impiis trucidatus fuiſſet; Leudovaldus Epiſcopus epiſtolas ad omnes Sacerdotes direxit, & accepto conſilio *Eccleſias Rotomagenſes clauſit, ut in his populus ſolemnia divina non ſpectaret, donec indagatione communi reperiretur hujus Auctor ſceleris.* Eſto autem interdicti cenſuram indicent veteres; illius tamen ſub hoc nomine ſæpe meminit Gregorius VII. *lib. 1. Epiſt. 81. leg. 2. Epiſt. 5. & 23. lib. 7. Epiſt. 16. & 18.* Unde perperam nonnulli ſcripſerunt, ante Alexandrum III. interdicti memoriam nullam extare, eo quod apud Gratianum nulla ejus mentio fiat.

II. Interdictum ergo dicitur *Cenſura*, qua voce excluditur mera ceſſatio a divinis, quam pro gravioribus laicorum in Clericos injuriis Eccleſia introduxit. Hæc enim reſpectu innocentium, etiam tempore interdicti, cenſura non eſt; quia non eſt pœna, ſed mera divinorum ſubtractio. Per interdictum prohibetur uſus ſacramentorum, non omnium, ſed Ordinis, Extremæ Unctionis, Euchariſtiæ, non tamen reſpectu morientium, & matrimonii ſolemnis, quod ſolemni benedictione conſecretur: vetatur etiam divinorum officiorum uſus, non quidem privatus, ſaltem in Eccleſiis non ſpecialiter interdictis. Ut Cap. *Alma mater* Bonifacii VIII. *De Sent. excomm.* in *6.* In feſtis tamen Natalis Domini, Paſchatis, Pentecoſtes, & Aſſumptionis B. Mariæ (quibus addidit Martinus V. ſolemnitatem corporis Chriſti) campanæ pulſantur, Eccleſiæ fores reſerantur, officia ſolemni ritu celebrari poſſunt, excommunicatis prorſus excluſis, ſed interdictis admiſſis. Indulget etiam Bonifacius, eodem Cap. ut ſingulis diebus in Eccleſiis, & Monaſteriis Miſſæ celebrentur, & alia divina officia, ſicut prius; ſubmiſſa tamen voce, januis clauſis, excommunicatis, & interdictis excluſis, & campanis non pulſatis. Per interdictum prohibetur etiam Eccleſiaſtica ſepultura, aut quæ fiat in loco ſacro, aut Eccleſiaſticis cæremoniis. Excipiuntur tamen Clerici, qui interdictum ſervarunt; modo illi nullam omnino dederint cauſam. Hi enim in Eccleſiæ cæmeterio, quod ſpecialiter interdictum non ſit, ſepeliri poſſunt, ea tamen lege, ut campanæ non pulſentur.

III. Interdictum, aliud eſt locale, aliud perſonale. Locale directe fertur in loca, in quibus divinorum celebratio, ſacramentorum confectio, & adminiſtratio, & Eccleſiaſtica ſepultura prohibetur. Perſonale immediate dirigitur ad perſonas, eiſque interdicit certo quodam uſu divinarum rerum ubicumque ſint. In quo perſonale a locali differt, quod illud certo cuidam loco definitur; iſtud autem cuique loco perſonam affigit.

Utrumque dividitur in generale, & ſpeciale. Interdictum generale locorum plura loca celebrandis officiis deſtinata complectitur, ut ſunt Oppidum, Diœceſis, Provincia, Regnum. Generale autem perſonarum reſpicit collegium aliquod plures perſonas continens, & ſingulas partes illius. Speciale locorum eſt, cum inter plures Eccleſias paucæ, vel una interdicitur. Speciale vero perſonæ, cum in unam vel aliquas perſonas nominatim fertur. Inſuper interdictum aliud eſt a jure, aliud ab homine, ut de excommunicatione, & ſuſpenſione ſupradictum eſt.

§. II.

Aliqua de Interdicto exponuntur.

IV. PRimo. Si ſententia interdicti lata ſit in populum, Clerici non cenſentur interdicti; nec populus, interdicto Clero. *Unde uno interdicto ipſorum alius admittitur ad divina.* Ut habetur, Cap. *Si ſententia*, tit. *de Sentent. excomm.* in Sexto. Et ſi templum aliquod interdictum eſt, populus non cenſetur interdictus; debetque ad aliud templum confluere, ut divinis interſit.

V. Secundo. Totius alicujus civitatis interdictum eos omnes afficit, qui ad eamdem pertinent. Item cum interdicitur civitas, eo interdicto comprehenduntur ſuburbia, & ædificia, quæ civitati adjacent; quia interdicto loco principali cenſetur interdictus locus acceſſorius vicinus, & contiguus. Similiter cum interdicitur templum, interdicuntur quoque cæmeteria, & capellæ, ſi ei contiguæ ſint; at non e contra. Ita Bonifacius VIII. Cap. *Si civitas*, tit. *de Sent. excomm.* in ſexto. Cæterum cum propter delictum domini, rectoris, vel prælati civitas interdicitur, cives ejuſdem, qui culpabiles non ſunt (dummodo & ipſi propter dominum, vel rectorem puniendum in eis non fuerint interdicti) poſſunt extra ipſam divinis intereſſe. Ut cap. *Si ſententia*, tit. *de Sent. excomm.* in Sexto.

VI. Hinc infertur, quod etſi interdictum perſonale ſpeciale, nonniſi propter gravem culpam ejus, qui divinis interdicitur, ferri poſſit; generale tamen, & locale infligi poteſt propter gravius, & commune delictum: commune autem cenſetur, cum Princeps, vel rector populi cauſam dedit interdicto; culpa namque capitis quodammodo redundat in corpus, & per conſequens etiam pœna. Vel cum delictum ipſum a communitate, vel ab iis, qui eam, aut Rempublicam repræſentant, committitur.

Gravia vero delicta, ob quæ locale interdictum ferri poteſt, ſunt corporalis injuria Cardinali, vel Epiſcopo illata, ut Cap. *Felicis*, tit. *de Pœnis*, in Sexto. Et Clementina I. *de Pœnis*. Vel alienigenarum uſurariorum ad fœnus exercendum in civitate, vel loco receptio, ut Cap. *Uſurarum*, tit. *de Uſuris*, in Sexto.

VII. Interdicti ſententiam ferre poſſunt Epiſcopi, eiſque ſuperiores, & quicumque Prælati in aliquo territorio juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, & contentioſum forum habentes: Prælati vero regulares, ſubditos quidem ſuos interdicto perſonali ob grave delictum, vel contumaciam plectere poſſunt; non tamen interdictum locale ponere: quia jus, & conſuetudo id ſolis Epiſcopis vindicant. Qui autem interdicti ſententiam ferre poſſunt, iidem poſſunt ab eo abſolvere.

VIII. Interdicti ſententia omnino ſervanda eſt. Quare ſi Clerici celebrent officia divina, ſuaque exerceant miniſteria perſonali interdicto ligati, irregularitatem incurrunt, etiamſi ab interdicti ſententia appellaverint. Nititur hoc, Cap. *Is cui*, tit. *de ſent. excommunic.* in Sexto.

Item. Si nominatim, aut generaliter interdictos ad aliqua divina admittant, incidunt in interdictionem latæ ſententiæ ab ingreſſu Eccleſiæ; a qua abſolvi non poſſunt, niſi ſatisfactione peracta ad arbitrium Judicis Eccleſiaſtici, a quo latum fuit interdictum. Quod ſi poſtquam interdictionem illam incurrerint, ipſi celebrent, incidunt in irregularitatem, privanturque ſepultura Eccleſiaſtica.

In excommunicationem quoque latæ ſententiæ incidunt, ſi perſonas nominatim interdictas in cæmeterio, vel Eccleſia ſepeliant. Quæ pœna locum habet, ſive qui ſepeliunt ſint laici, ſive Clerici, ſive exempti, ſive non exempti; ab eaque abſolvi nequeunt, niſi peracta ſatisfactione ad arbitrium Judicis, qui interdictum tulit.

In eamdem excommunicationem, & quidem ſummo Pontifici reſervatam, incidunt ipſo facto, qui interdictum ſervari prohibent; aut moniti ſervare, pertinaciter renuunt. Ita Clemens V. in Concilio Viennenſi, Clementina *Gravis de Sent. excomm.*

IX. Tandem interdictum a Religioſis quibuſcumque, etiam exemptis, ſervandum eſt ſub pœna excommunicationis ipſo facto. Ita idem Clemens V. Clementina, *Ex frequentibus*, tit. *de Sent. excomm.* Quare & ipſi ceſſare debent a divinis tempore interdicti, nullis ſuffragantibus privilegiis, conventionibus, conſuetudinibus, nec obſtante appellatione.

DUBIUM V.

De Irregularitate.

§. I.

Irregularitas ex Defectu.

I. IRregularitas quamvis pœna canonica non ſit, ac proinde nec cenſura; quia tamen canonicum impedimentum eſt, ideo Tractatui de Cenſuris ſubjici ſolet.

Eſt ergo irregularitas *Impedimentum canonicum ordines ſuſcipiendi, aut ſuſceptos exercendi*. Dicitur *Canonicum*, quia per Canones ſtatutum fuit. Dicitur *impedimentum*, quia impedit ſuſceptionem licitam, non vero validam, *Ordinum*, non ſolum eorum, qui ſtricte ordines ſunt; ſed etiam primæ Tonſuræ, quæ ſolum ad ordines eſt diſpoſitio. Si ergo irregularitas præcedat ſuſceptionem ordinum, impedit, ne licite ſummi poſſint; ſi ſubſequatur, ne licite ſuſceptorum ordinum actus exerceantur.

II. Duæ ſunt irregularitatis ſpecies: *Ex defectu* nimirum, & *Ex delicto*. De priore hic agemus. Octo ergo numerantur defectus, ex quibus oritur irregularitas. Quinque priores mere ſpirituales ſunt, cæteri corporales. Priores ſunt, *Defectus Rationis, Famæ, Lenitatis, Libertatis, Significationis*. Poſteriores vero ſunt: *Defectus Natalium, Ætatis, & Membrorum*. Defectu rationis irregulares dici poſſunt Energumeni, Amentes, Epileptici, ſeu morbo caduco laborantes. Ad quos reducuntur illiterati, & Neophiti.

III. Energumeni ſecundum veterem diſciplinam fuerunt perpetuo irregulares. Colligitur ex Concilio Aurelianenſi III. *Can. 6.* & Concilio Toletano XI. *Can. 13.* & ex Gregorio Magno in Dialogis. Et Cap. *Maritum*. Si tamen plene eos a Dæmone purgatos, & liberos eſſe conſtiterit, poſſe ad ordines, vel ad miniſterium admitti, cenſet Balſamon.

IV. Amentes item inhabiles eſſe ſacro miniſterio conſtat: & quidem perpetuo, ſi amentia perpetua ſit, utpote rationis uſu carentes.

V. Epilepticos ſemper fuiſſe irregulares teſtatur *Can. 13.* Conc. Toletani XI. ubi epileptici cum arreptitiis confunduntur:

ideo quia illa infirmitas non raro ex contagio Dæmonis oriatur, ut indicatur, *Matth. 9. & 17.* Diſtinguunt tamen Canoniſtæ. Aut enim epilepſiæ morbus contingit poſt decimum quartum ætatis annum; & ſic conveniunt omnes parere irregularitatem, quæ in perpetuum duret. Aut contingit ante decimum quartum annum; & ſic cenſent aliqui eſſe ſanabilem, nec parere irregularitatem ſaltem perpetuam. Quod ſi epilepſia acciderit iis, qui ſunt jam Ordinibus initiati; dicunt Canoniſtæ, non impediri Ordinis exercitium, adhibitis tamen quibuſdam cautionibus. Prima eſt, ut intra annum integrum, epilepticum ſymptoma paſſus non fuerit, ut ex præfato Toletano XI. Secunda, ut epileptico per annum probato, adſit celebranti alius Sacerdos jejunus, qui Sacrum poſſit perficere, ſi Sacerdos poſt inchoatum Canonem morbo epileptico corripiatur. Ita præfatum Concilium, *Can. 14.*

VI. Illiterati, utpote ſcientia ſacro miniſterio neceſſaria deſtituti a ſacris Ordinibus fuere ſemper rejecti. *Nemo* (inquit Gelaſius Papa apud Gratianum, diſt. 36. c. 1.) *illiteratos ad Clericatus ordinem promovere præſumat; quia literis carentes, ſacris non poteſt aptus eſſe officiis.* Quod etiam in Eccleſiarum neceſſitate ſervandum eſt. Nam, ut ait Innocentius III. *Satius eſt, maxime in ordinatione Sacerdotum, paucos bonos, quam multos malos habere miniſtros, quia ſi cæcus cæcum ducat, ambo in foveam dilabuntur.* Et hoc ſervandum eſt etiam in ordinatione eorum, qui regimini animarum præficiendi non ſunt. Quia hi adhuc offerre debent ſacrificium, mores ad Scripturæ, & Canonum regulas componere, fidem, ſi oppugnetur, tueri, Pœnitentiam in caſu neceſſitatis miniſtrare. Vide Trident. *Seſſ. 23. de Ref. c. 14.*

VII. Neophyti alii ſunt recens ad fidem converſi. Hos ab Epiſcopatu rejicit Paulus, 1. ad Timoth. 3. dicens v. 6. *Non Neophytum, ne in ſuperbiam elatus, in judicium incidat Diaboli.* Et ab ordine Sacerdotali arcet Laodicena Synodus, *Can. 3.* dicens: *De his, qui nuper ſunt illuminati Baptiſmate, quod eos non conveniat promoveri in ordine Sacerdotali.* Alii erant, qui Baptiſma ad ultimam vitæ periodum diſtuliſſent; & hi tamquam irregulares reputabantur. Unde Euſebius, *l. 6. Hiſt. c. 43.* deſcribit Epiſtolam Cornelii Papæ, qua Novatianus dicitur irregularis, quod in mortis lectulo baptizatus fuiſſet: *In lectulo perfuſus Baptiſmum ſuſcepit.* Alii erant, qui ſani in adulta ætate Baptiſmum ſuſceperant; & his Canones præcipiebant, ne ſtatim ordinentur. Ita Innocentius I. *Epiſt. 4.* Niſi tamen talibus recens baptizati eminerent dotibus, ut temporis intercapedinem abunde compenſarent: ut contigit in ordinationibus Ambroſii, & Auguſtini.

VIII. Defectu famæ irregulares ſunt, primo: Comœdi, qui in ſcæna publice luſerunt, vulgo Hiſtriones dicti. Ita Cap. *Maritum*, diſt. 33. Hos enim, tum leges civiles, tum Eccleſia ut infames ſemper habuerunt. Secundo: qui publicæ pœnitentiæ addicti fuiſſent; hi enim tum ab Ordinum ſuſceptione, tum ab Ordinum ſuſceptorum exercitio, ſi poſt ordinationem, publicam pœnitentiam egiſſent, in perpetuum regulariter prohibebantur. Tertio: publici uſurarii in judicio convicti, vel aliis ſceleribus, qui infamiam relinquant, inquinati. In certis tamen caſibus cum Clericis concubinariis, qui debita pœnitentia perfuncti fuerant, diſpenſandi Epiſcopis facultatem fecit Concilium Tridentinum, *Seſſ. 13. de Reform. cap. 4.*

IX. Defectus lenitatis in illis reperitur, qui directe, vel indirecte ad alicujus mortem cooperati ſunt. Hunc defectum Eccleſia recenſeri voluit inter irregularitates, eo quod Clerici ſint miniſtri incruentæ, ac cæleſtis victimæ, quæ tantum abeſt, ut illatas ſibi injurias ulta ſit, quin etiam pro ſuis interfectoribus vitam profuderit ſuam. Hinc factum eſt, ut Clericatus aditum variis in caſibus præcluſerit. Primo quidem: militibus etiam in bello juſto decertantibus. Secundo: Cauſidicis, qui cauſas criminales egerint; Judicibus, qui reos damnarint aut capitis, aut mutilationis pœna; teſtibus, qui iiſdem in cauſis accuſaverint, aut damnationem conſiliis ſuis ſuaſerint, & ad eam impulſum dederint. Ita colligitur ex Can. *Si quis Viduam*, diſt. 50. ex Cap. *Ad Audientiam*, Extra, *de Homicidio*: & ex Cap. *Clerici*, quod eſt Alexandri III. eodem Titulo.

X. Hæc omnia confirmat S. Th. *in 4. diſt. 25. q. 2. art. 2. q. 23.* dicens: *Omnes Ordines referuntur ad ſacramentum Euchariſtiæ, quod eſt ſacramentum pacis, nobis per ſanguinem Chriſti effuſum factæ. Et quia homicidium maxime contrariatur paci, & homicidæ magis conformantur occidentibus Chriſtum, quam ipſi Chriſto occiſo, cui omnes miniſtri prædicti ſacramenti debent conformari: ideo de neceſſitate præcepti eſt, quod non ſit homicida, qui ad ordines promovetur, quamvis non ſit de neceſſitate ſacramenti.* Et ibidem ad 2. *Irregularitas*, (inquit) *non incurritur propter peccatum tantum, ſed principaliter propter ineptitudinem perſonæ ad ſacramentum Euchariſtiæ miniſtrandum: & ideo Judex, & omnes, qui in cauſa ſanguinis ei participant, ſunt irregulares propter hoc, quod effuſio ſanguinis non decet miniſtros dicti ſacramenti.*

XI. Irregularis tamen non fit, primo: Epiſcopus, vel alius Prælatus juriſdictionem obtinens temporalem, qui injungit Bailivo ſuo, ut ſuper homicidio, vel alio crimine in juriſdictione ſua patrato juſtitiæ partes exequatur; quamvis Bailivus ad pœnam ſanguinis pro juſtitia proceſſerit. Ita Bonifacius VIII. Cap. *Epiſcopus*, tit. *Ne clerici* &c. in Sexto. Similiter nec irregularis eſt Clericus, qui querelam contra injuriam defert ad Judicem, ſi Judex ex juſtitia mortem inferat injuriatori; modo tamen delator proteſtetur expreſſe, quod ad vindictam, ſeu pœnam ſanguinis non intendit, ſed ad emendam. Ita idem Bonifacius VIII. Cap. *Prælatis*, tit. *De Homicidio*, in Sexto.

Secundo. Irregularis non eſt Princeps legem condens, cujus auctoritate rei damnandi ſunt: nec etiam eſt irregularis, qui conſilio auctor eſt Principi, ut talem legem ferat. Quia lex non fertur ad mortem inferendam, ſed ad coercendam criminum licentiam metu mortis. Ita S. Antoninus, *3. part. tit. 28. cap. 2.* Similiter nec irregularis eſt, qui ſuadet, ut capiatur maleficus, etiam ſi ex captura ſequatur occiſio malefici: quia de licito opere conſilium dedit, nec occiſionem ſuaſit, ut Innocentius IV. Cap. *Ad Audientiam.* Extra de Homicidio.

Tertio. Secundum modernam diſciplinam irregularis non eſt, qui cum moderamine inculpatæ tutelæ injuſtum invaſorem occidit. Ita Clemens V. Cap. *Interfeciſti*, tit. *De Homicidio*. In hoc tamen caſu præſcribit Trid. *Seſſ. 14. c. 7.* ne admittatur ad Ordines, niſi prius de ipſa re Ordinarius judicaverit.

XII. Licet Clericis, ac Monachis vetitum ſit chirurgiam, ac medicinam exercere, maxime cum mutilatione alicujus membri, ut ex Conc. Lateran. IV. *Can. 18.* ſi tamen charitatis, & non cupiditatis cauſa id tentaret Clericus, alioquin artis chirurgicæ peritus, nullam incurrere irregularitatem, etſi ſequatur mors, cenſent plures, ex Innocentio III. Cap. *Tua nos*, tit. *De Homicidio.* Et multo minus eam incurrere Clericos, qui juxta artis regulas medentur abſque mutilatione, inciſione, vel aduſtione. Nulli enim ſunt Canones, qui eam præſcribant: cum qui medetur intendat vitam præſervare, non mortem inferre.

XIII. Defectu libertatis irregulares ſunt ſervi niſi ante libertate donentur; ſicut & milites, niſi prius diſceſſionem a militia obtinuerint. Cum enim qui ſacro miniſterio adſcribitur, debeat ei ſecundum totum hominem vacare; debet eſſe ſui juris, quales non ſunt ſervi, & milites, teſte S. Leone Magno, *Epiſt. 1. c. 1.* Eadem ratione a Clericatu arcebantur, qui publicis ratiociniis tenebantur, donec iis ſe liberaſſent, teſte Sancto Gregorio, *lib. 2. Epiſt. 62. ad Mauritium Imperatorem*: qui tamen eos admittere viſus eſt ad profeſſionem monaſticam, quia eorum debita monaſterium in ſe ſuſciperet. Sixtus tamen V. ſub pœna nullitatis vetuit, ne tales ad profeſſionem admitterentur monaſticam. Quam nullitatis pœnam Clemens VIII. poſtea reſciſſit.

XIV. Defectus ſignificationis ex bigamia contrahitur. Cum enim Clericorum ordinatio ſit matrimonium ſpirituale, ad inſtar illius, quo Chriſtus conjungitur cum Eccleſia, & Verbum cum humanitate; & hoc ſit unius cum una tantum: hæc ſignificatio deficit in bigamo. Bigamia ergo in eo contingit, qui cum pluribus carnali conjugio commiſcetur. Hæc autem triplex eſt. Vera, interpretativa, & ſimilitudinaria. *Vera* eſt matrimonium cum duabus uxoribus ſucceſſive contractum, & conſummatum, ſive ante, ſive poſt Baptiſmum. Hanc eſſe impedimentum arcens ab ordinum ſuſceptione docuit Paulus, *1. ad Tim. 3.* & *ad Titum 1.* & Innocentius I. *Epiſt. 2. cap. 6.* & Canones omnes teſtantur. Interpretativa eſt in eo, qui unicam quidem duxit uxorem, ſed viduam. Ita idem Innocentius: quia ex juris interpretatione habetur ut bigamus, etſi vere bigamus non ſit. Eſt etiam in eo, qui putans ſe ducere virginem, invenit, eam eſſe corruptam, quocumque modo ſit, ut docet S. Thom. *in 4. diſt. 27. q. 3. art. 1. q. 3. ad 3.* quia carnem ſuam diviſit in plures. Si tamen duxerit prius a ſe defloratam, non fit irregularis, ut docet idem S. Thom. ibi *ad 2.* —— Bigamus *interpretative* eſt etiam ille, qui multas uxores habuit, ſed non veras; puta, quia duo matrimonia contraxit cum impedimento dirimente, vel ſaltem alterum, ut Cap. *Nuper a nobis*, quod eſt Innocentii III. Extra *De Bigamis*. Ille tandem interpretative Bigamus eſt, qui uxorem adulterio pollutam cognoſcit, etiamſi Judicis ſententia debitum ei reddere compellatur, aut officio conſcientiæ, ne adulterii damnetur, ut docet S. Thom. citato loco, *ad 4.* & ſtatuitur Can. *Si cujus*, qui eſt octavus Concilii Neocæſarienſis; & Can. *Si Laici*, diſt. 34. —— Bigamus vero *Similitudinarie* eſt ille, qui voto ſolemni caſtitatis, ſive profeſſione religioſa, ſive ſacris Ordinibus adſtrictus, attentat, & conſummat matrimonium, etiam cum Virgine: quia per hujuſmodi matrimonium carnale, quod contrahit, violat ſpirituale, quod contraxerat. Ita ex Can. *Quotquot*, cauſa 27. q. 1. Cap. *Nuper*, Extra *De Bigamis non ordinandi*; & Cap. *A nobis*, ibidem, quod eſt Innocentii III.

XV. Hæc autem Bigamiæ triplex irregularitas poteſt per ſummum Pontificem diſpenſari. Eſt enim de jure tantum Eccleſiaſtico, quamvis a Paulo ſit præſcripta: non tamen præſcribitur ab eo, ut Apoſtolo jus divinum promulgante, ſed ut Eccleſiæ Paſtore jus Eccleſiaſticum ſtatuente. Sed de hoc ſatis.

XVI. Defectus natalium facit irregulares ſpurios, & quicumque ex legitimis nuptiis non ſunt procreati. Conſtat ex variis Canonibus, diſt. 56. relatis, & Cap. *Per venerabilem*. Extra, *Qui filii ſint legitimi* .... Rationem dat S. Th. *in 4. diſt. 25. q. 2. art. 2. q. 3.* Quia enim *Ordinati in quadam dignitate præ aliis conſtituuntur: ideo ex quadam honeſtate requiritur in eis claritas quædam, non de neceſſitate ſacramenti, ſed de neceſſitate præcepti, ut ſcilicet ſint bonæ famæ, bonis moribus ornati, non publice pœnitentes. Et quia obſcuratur hominis claritas ex vitioſa origine; ideo etiam de illegitimo thoro nati a ſuſceptione ordinum repelluntur, niſi cum eis diſpenſetur, & tanto eſt difficilior diſpenſatio, quanto eorum origo eſt turpior.* Puta, ſi adulterini fuerint, vel ex ſtupro, vel inceſtu, aut ſacrilego coitu nati, quam ſi ex fornicatione ſimplici ſunt procreati.

XVII. Triplex autem eſt modus hunc defectum tollendi. Primus: ſubſequens parentum Matrimonium. De quo, in Cap. *Tanta*. Extra. *Qui filii ſint legitimi* —— Secundus: religioſa profeſſio in cœnobio, aut canonica regulari, ut Can. 1. *Presbyterorum*, quod eſt Urbani II. diſt. 56. & ex Cap. *Ut filii*. Extra, de *Filiis Presbyterorum*. Sanxerat quidem Sixtus V. ne ad religioſam profeſſionem reciperentur illegitimi: ſed ejus conſtitutionem ſuſtulit Gregorius XIV. Conſt. *Circumſpecta*.

Et Romanæ Pœnitentiariæ poteſtatem fecit concedendi Regularibus extra legitimum matrimonium natis, ut ad clauſtrales præfecturas promoveri poſſint —— Tertius eſt diſpenſatio. Diſpenſare poteſt Epiſcopus illegitime natum, quoad minores Ordines, & beneficium ſimplex, non autem quoad majores, & beneficia curam animarum habentia, dignitatem, Ordinem ſacrum annexum habentem, ut Canonicatus Eccleſiarum cathedralium, de quo Trident. *Seſſ.* 24. *c.* 12. *de Reform.* & hoc etſi hoc impedimentum ſit occultum, ut probabilius cenſetur. Nam eſto idem Concilium, *c.* 6. permittat, ut Epiſcopus diſpenſet ſuper irregularitatibus *ex delicto occulto*, non tamen *ex defectu occulto* provenientibus. Et hoc, quamvis filii ſint Clericorum, qui beneficium Eccleſiaſticum habeant, ut ex Trident. *Seſſ.* 25. *c.* 5. *de Reform.* niſi cum eis per Apoſtolicam Sedem fuerit diſpenſatum. Cap. *Conſtitutus*. Cap. *ex Tua* & Cap. *Ex tranſmiſſa*, Extra, *de Filiis Presbyterorum*.

XVIII. Defectus membrorum inducit irregularitatem (idem dic de vitio corporis) cum vel abſolute Ordinis functiones impedit, ut cæcitas; aut quo ſit, ut niſi cum ſcandalo, & deformitate poſſint exerceri. Ita Alexander III. qui conſultus de Presbytero, qui parte digiti truncatus fuerat in pugna, quam ipſe concitarat, reſpondit. Extra, *de Corp. vit.* c. 1. eum non eſſe ob hoc irregularem: *Cum non perdiderit tantum de digito, quin ſine ſcandalo poſſit ſolemniter celebrare.* E contra vero Innocentius III. Extra, *de Cleric. ægrot.* c. 2. ideo Presbyteram, cui dimidia manus abſciſſa fuerat, irregularem pronuntiat: *Quod nec ſecure propter debilitatem, nec ſine ſcandalo propter deformitatem membri, ſacrificium offerre poſſet.* Hinc vetant Canones, ne qui in oculo ſiniſtro caret lumine, Sacerdotio initietur; quod ſcilicet ob talem defectum opus ſit, ut ad legendum Canonem vultum ad ſiniſtram partem indecore contorqueat: ſecus tamen ſi abſque indecentia hoc poſſet. Sed judicium, an deformitas inducat irregularitatem, vel non, ad Epiſcopum pertinere decernitur, c. 2. *de Corp. vitiat.* Poteſtas vero diſpenſandi ab hac irregularitate penes Rom. Pontificem eſt.

§. II.

De Irregularitate ex Delicto.

XIX. Irregularitas hujuſmodi contrahitur, vel ex hæreſi, ſchiſmate, & apoſtaſia a fide; vel ex homicidio, aut illicita mutilatione. De hæreſi, ſchiſmate, & apoſtaſia a fide conſtans eſt, quovis ſeculo irregularitatem peperiſſe. Tum quia ſunt graviſſima ſcelera. Tum quia: hæretici, ſchiſmatici, & apoſtatæ nonniſi per pœnitentiam publicam admittebantur; pœnitentia autem publica, ut dictum eſt, irregularitatem induxit ſemper. Ita ex Conc. Eliberitano, *Can.* 51. Innocentio I. *Ep.* 22. *cap.* 4. Quamvis cum aliquibus aliquando diſpenſatum ſit. Quæ irregularitas etiam ad filios hæreticorum, qui præcipue mortui ſunt in hæreſi, extenditur. Ut ex Nicolao IV. Alexandro IV. Cap. *Quicumque*, & Innocentio IV. quem laudat Bonifacius VIII. Cap. *Statutum*, de hæreticis, in Sexto. Aliqui tamen contendunt, filios hæreticorum, ut ſupra, excludi tantum a beneficiis, non ab Ordinibus; immo nec de beneficiis, quæ ante patris, aut matris lapſum obtenta fuiſſent. Idque refert Fagnanus, *l.* 4. *Decretal. p. anno* 1594. a ſummo Pontifice, audita Inquiſitorum ſententia, determinatum fuiſſe. Nec deſunt qui velint, hanc irregularitatem a filiis hæreticorum non incurri in iis locis, ubi ex hæreſi nulla incurritur infamia, ut in Germania, & alibi; ubi hæreticis commixti degunt Catholici: immo etſi ab hæreſi, quam profeſſi fuerant, revertantur in Eccleſiæ ſinum. Ita Bonacina, *Diſp.* 7. *de Irregular. q.* 3. *puncto* 7. *propoſ.* 2. *num.* 2.

XX. Homicidium voluntarium, & mutilatio illicita membrorum quovis ſeculo excluſit a Clericatu, & ordinatos ab exercitio ſuorum Ordinum. Unde quicumque facto, vel præcepto, vel conſilio, vel lingua, & adhortatione, auxilio, vel defenſione (ſine moderamine inculpatæ tutelæ) ad homicidium, vel illicitam mutilationem membrorum concurſum præbuerit; ipſo facto irregularis eſt. Id enim ſtatuunt Canones: Can. *Clericus*, & Can. *Miror*, diſt. 50. quorum primus eſt Nicolai I. alter Joannis VIII. Item Cap. *Suſcepimus*, Cap. *de Cætero*, Extra, *de Homicidio voluntario, vel caſuali*, quæ ſunt Alexandri III. Quæ, aliaque confirmavit Tridentinum, *Seſſ.* 14. *de Refor. c.* 7. De illicita quoque mutilatione loquitur Can. I. Concilii Nicæni I. & Innocentius I. *Epiſt.* 4. *c.* 1.

Quare autem hæc irregularitatem inducant, oſtendimus, §. præced. ex S. Th. *in* 4. *diſt.* 25. *q.* 2. *a.* 2. *q.* 2. q. ibid. *ad* 3. his verbis explicat: *Nullus facit niſi illud, cujus cauſa eſt, quod eſt voluntarium in homine: & ideo ille, qui ignoranter hominem occidit homicidio caſuali, non dicitur homicida, nec irregularitatem incurrit, niſi dederit operam rei illicitæ, vel niſi omiſerit debitam diligentiam; quia jam quodammodo efficitur voluntarium. Nec hoc eſt propter hoc, quod culpa careat: quia etiam ſine culpa incurritur irregularitas: & ideo etiam ille, qui ſe defendendo in aliquo caſu non peccat, homicidium committendo, nihilominus irregularis eſt.* Unde quicumque etiam bono animo, vel ut ſe defendat, vel ut alium juvet aliquid fecerit, ex quo alterius mors ſecuta ſit; ſaltem ad cautelam debet a ſacris miniſteriis abſtinere: donec Epiſcopus, ex mandato ſummi Pontificis, cauſa cognita ſententiam tulerit; vel eum diſpenſando ab irregularitate, ſi eam incurrit, vel declarando, eum non incurriſſe. Sed de hoc ſupra de defectu lenitatis dictum eſt.

XXI. Alia ſunt delicta, quæ pariunt irregularitatem. Primo: indebita ſacri Ordinis ſuſceptio, vel exercitium in iis, qui cenſuris ligati ſunt. Cap. *Clerici*, Cap. *Latores*, Cap. *Illud*, & Cap. *Fraternitas*, Extra, *de Clerico excommunicato &c.* & Cap. *Cum illorum*, Extra, *de Sent. excom.* Secundo: irregularitatem contrahit qui Ordinem ſacrum, quem non ſuſcepit, audet excercere (excepto tamen Subdiaconatu, qui ſine manipulo a non Subdiacono exerceri poteſt.) Ita Cap. *Si quis*, Extra, *de Clerico non ordinato miniſtrante*. Tertio: qui bis Baptiſmum ſuſceperit, ſive intra, ſive extra Eccleſiam Catholicam, Cap. *Ex Litterarum*, Extra *de Apoſtatis, & reiterantibus Baptiſma*, & Concil. Carthagin. III. *Can.* 11. Intellige tamen ſi Baptiſma extra Eccleſiam collatum fuerit ſub debita materia, & forma; alioquin ſaltem ſub conditione eſſet repetendum: ut de Baptiſmo collato a Calviniſtis, qui baptizabant, uno aquam fundente, altero formam pronuntiante, ſtatuit Concilium Mechlinienſe, *anno* 1607. Nec ii tantum ſunt irregulares, qui iterato baptizati fuerint, ſed & qui ad illius iterationem contulerint. Unde Alexander III. de Acolytho, qui miniſtrarat in iterando Baptiſmo cuidam ægroto, reſpondit, Extra, de Apoſt. c. 2. *Ad ſuperiores Ordines promoveri, ſi publicum eſt quod proponitur, non valebit.* Et Innocentius III. Extra, *de Bapt.* cap. ultimo, Græcos depoſuit, quod adhærentes ſibi Latinos iterum baptizarent.

XXII. Si quæras: Quis ab irregularitate ex delicto poſſit abſolvere?

Reſpondetur, ex Concilio Tridentino, Epiſcopos poſſe diſpenſare circa omnes, quæ oriuntur ex delicto occulto; ea tamen excepta, quæ ex homicidio voluntario contrahitur. Ita, Seſſ. 24. de Reform. c. 6. *Liceat* (inquit) *Epiſcopis in irregularitatibus omnibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentioſum, diſpenſare.* Hæc de irregularitate meo Candidato ſint ſatis.

QUÆSTIO III.

De Indulgentiis.

Egimus de poteſtate ligandi in foro exteriori, quam Chriſtus Eccleſiæ ſuæ contulit, per cenſurarum pœnas; Modo de poteſtate ſolvendi a pœnis, quam eidem contulit, præcipue per Indulgentias, agere intendimus; ne de hac re Studioſum penitus jejunum dimittamus.

DUBIUM I.

An ſit in Eccleſia Poteſtas ferendi Indulgentias.

§. I.

Hæreticorum Errores.

I. Sicut ad poteſtatem clavium Eccleſiæ a Chriſto traditam pertinet condignam ſatisfactionem pœnitentibus injungere; ita ad eamdem pertinet poteſtatem, ſatisfactoriam pœnam, vel in totum, vel in partem remittere: & hanc remiſſionem *Indulgentiam* vocamus. Variis tamen nominibus a Veteribus fuit appellata. A Cypriano enim dicta fuit *Relaxatio*. A ſequentium ſeculorum Patribus, *Remiſſio*, *Donatio*, *Condonatio*. Nomine tamen *Indulgentiæ* appellata fuit a Paciano, *in Ep.* 3. *contra Novatianos*; & S. Ambroſio; *lib.* 1. *de Pœnitentia cap. ultimo*. Qui exponentes verba Pauli, 2. Cor. 2. *Nam & ego quod donavi &c.* dicunt, per indulgentiam proprias ſententias temperaſſe, & per indulgentiam liberaſſe eos, qui erant per nimiam triſtitiam perituri. Qui autem nomen indulgentiæ frequentius uſurpavit, fuit Gregorius VII. in ſuis epiſtolis; & ex eo *Indulgentiæ* nomen factum eſt in Eccleſia uſitatius.

II. Montaniſtæ quondam negarunt Eccleſiæ poteſtatem indulgentias largiendi. Teſtis eſt Tertullianus, qui, *lib. de Pudicitia*, quem factus Montaniſta conſcripſit: *An tu* (inquit) *& in Martyres tuos effundis hanc poteſtatem? .... Sufficiat Martyri propria delicta purgaſſe ..... Quis alienam mortem ſua ſolvit, niſi ſolus Dei Filius?* En argumentum, quo moderni hæretici, ut videbimus, indulgentias invadere conantur.

III. Waldenſes, circa annum 1170. in eumdem errorem lapſi ſunt: *De Indulgentiis, quæ fiunt per Eccleſiam non credunt*, inquit Raynerus, *lib. contra VValdenſes*, *c.* 6. & Philedorphius contra eoſdem, c. 30. *Item* (inquit) *reprobant hæretici VValdenſes indulgentias Prælatorum Eccleſiæ.* His ſubſcripſit Wicleffus, quem de more Joann. Hus ſecutus eſt: cujus articulum recenſet, & damnat Concilium Conſtantienſe, *Seſſ.* 15. his verbis: *Item decimus nonus articulus, in quo continetur, quod indulgentiæ Papæ, ſive Epiſcoporum conceſſæ nihil proſunt.*

IV. Acerrimus, tamen indulgentiarum hoſtis fuit Lutherus, *anno* 1517. Cum enim indulgentiarum promulgatio, quæ prius ſui Auguſtiniani Ordinis Fratribus committebatur, Fratribus Prædicatoribus conceſſa fuiſſet; hoc indigne ferens Lutherus, tamquam injuriam ſuo Ordini irrogatam; primum in indulgentiarum abuſus varios declamare cœpit: & tandem ad earum ſubſtantiam, & valorem enervandum prorupit propoſitionibus, quas Leo X. in ſua adverſus Lutherum Bulla proſcripſit —— Idem anno 1519. eodem fere modo apud Helvetios contigit. Cum enim quidam Franciſcanus ejuſdem Leonis auctoritate ad indulgentias publicandas illuc miſſus eſſet, Zuinglius ea, quæ Franciſcanus ille proferebat, impugnare cœpit: & tandem eo devenit, ut ipſas etiam indulgentias, & eas ferendi poteſtatem ab Eccleſia abſtulerit. Quam poſtea Calvinus funditus evertere dicteriis, calumniis, & mendaciis tentavit; adeo ut error iſte ab omnibus modernis hæreticis adoptatus ſit.

V. Et-

V. Eccleſiæ tamen Catholicæ perpetuam fidem recenſitis erroribus contrariam tradit Concilium Tridentinum, ad calcem, *Seſſ.* 25. his verbis: *Cum poteſtas ferendi indulgentias a Chriſto Eccleſiæ conceſſa ſit; atque hujuſmodi poteſtate divinitus ſibi tradita antiquiſſimis etiam temporibus illa uſa fuerit: Sacroſancta Synodus indulgentiarum uſum Chriſtiano populo maxime ſalutarem, & ſacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Eccleſia retinendum eſſe docet, & præcipit: eoſque anathemate damnat, qui aut inutiles eſſe aſſerunt, vel eas concedendi in Eccleſia poteſtatem eſſe negant, &c.*

§. II.

Aſſertio Catholica.

VI. Dico. In Eccleſia adeſt poteſtas indulgentias ferendi. Probo primo. Nam Chriſtus hanc ei poteſtatem fecit, cum, *Matth.* 18. *v.* 18. Apoſtolos ſic allocutus fuit: *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in Cælo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in Cælo.* Si ergo ex illis verbis: *Quæcumque alligaveritis*, ut vidimus, *Quæſt. Dub.* 1. §. 1. colligit Calvinus ipſe, Eccleſiam accepiſſe poteſtatem coercendi pœnis etiam ſatisfactoriis; cur ex iſtis: *Quæcumque ſolveritis*, non colligit, eam accepiſſe poteſtatem pœnas, quas inflixit, relaxandi, vel condonandi?

VII. Hujus poteſtatis uſum illuſtri exemplo indicavit Paulus 2. *Cor.* 2. ubi de Corinthio inceſtuoſo, qui multo jam tempore nefandum ſcelus defleverat: *Sufficit illi* (inquit, v. 6.) *qui ejuſmodi eſt, objurgatio hæc, quæ fit a pluribus. Ita ut e contrario magis donetis, & conſolemini, ne forte abundatiori triſtitia abſorbeatur, qui ejuſmodi eſt.* Ubi Apoſtolus jubet, ut Corinthius ille ab illis, qui ſupererant, pœnitentiæ laboribus eximatur. Hæc autem exemptio non eſt aliud, quam indulgentia, quæ, ut dicitur, eſt relaxatio pœnæ, quæ poſt dimiſſam culpam debetur. Unde Chryſoſt. *Hom.* 4. *in* 2. *ad Cor.* ait: *Ex ea re docemur, quod non ſolum ad peccatorum naturam, verum etiam ad mentem, habitumque peccantium oportet moderari pœnitentiam.* Chriſtum autem ejuſmodi relaxationem ratam habere, ſubjungit Paulus; cum ait, ſe eam indulgere nomine, & auctoritate Chriſti. *Nam, & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti.* Nec mirum. Nam ſicut in priori epiſtola, *c.* 5. *v.* 4. conteſtatur, ſe Chriſti perſonam geſſiſſe, cum illum addixit pœnitentiæ laboribus: *Jam judicavi, ut præſens eum, qui ſic operatus eſt, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti congregatis vobis, & meo ſpiritu, cum virtute Domini noſtri Jeſu Chriſti tradere hujuſmodi Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Ita in ejuſdem pœnæ relaxatione perſonam Chriſti geſſit.

VIII. Scio, aliquos per *traditionem Satanæ* intelligere excommunicationem, & per ly *magis donetis*, abſolutionem ab excommunicatione —— Sed fruſtra. Nam Corinthius ille aliqua quidem excommunicatione mulctatus fuerat, puta, excluſus a participatione ſacramentorum; ſed aliis pœnitentium laboribus addictus, & maxime fidelium objurgationibus: quæ omnia cum humiliter ſuſtineret, ac veræ pœnitentiæ ſigna exhiberet, judicavit Paulus cum eo exercere indulgentiam, & pœnas relaxare. Unde Pacianus, *lib.* 2. *contra Novatianos*, ut laudata Pauli verba protulit: *Vides* (inquit) *Apoſtoli indulgentiam, proprias etiam ſententias temperantem: vides mitiſſimam lenitatem longe a veſtro ſupercilio ſeparatam? Longe a Novatiani fronte diſſimilem? Communi vero vitæ ac ſaluti conſulentem?*

IX. Indulgentiarum antiquiſſimum uſum evincit praxis Eccleſiæ, quæ prioribus ſeculis ad preces eorum, qui in carceribus pro fide martyrium ſubituri detinebantur, quibuſdam lapſis ſatisfactionis, & pœnitentiæ partem relaxare conſueverat. Hujus teſtis eſt Tertullianus, tum *l. ad Martyres*, *c.* 1. tum *l. de Pudicitia*, *c. ult.* Ubi factus jam Montaniſta hoc Zephyrino Papæ, & Catholicis crimini vertit. Teſtis eſt S. Cyprianus, *Epiſt.* 11. ubi ſcribit primo: Diaconos conſueviſſe circuire carceres, non ſolum ut confeſſoribus neceſſaria ſuppeditarent; ſed etiam, ut eorum deſideria exciperent, quæ poſtea deferrentur ad Epiſcopum. Secundo: monet martyres, ut ad lapſorum perſonas, & crimina attendant, antequam eis indulgentiæ beneficium polliceantur. Tertio: monet S. Martyres, ut in libellis exprimant eorum nomina, quos eximi cupiunt a pœnitentiæ laboribus. Quarto: *Epiſt.* 16. hanc deſcribit formulam, ad quam nonnulli martyres libellos exhibebant, eaſque rejicit, Epiſt. 23. *Univerſi confeſſores Cypriano Papæ ſalutem. Scias nos univerſis, de quibus apud te ratio conſtiterit, quid poſt commiſſum egerint, pacem dediſſe &c.* Quinto: *Epiſt.* 10. ſcribit, indulgentias conceſſas a martyribus ſolitas fuiſſe executioni mandari ſolum poſt Eccleſiæ pacem. Cum ſcilicet Epiſcopi ea de re acturi poſſent in unum convenire; & ſolum cum ipſi Martyres actu expleto martyrio obiiſſent. Vide Cyprianum citatis locis.

X. Quæ hactenus retulimus ex Tertulliano, & Cypriano evincunt, primo: martyres ſolitos fuiſſe libellos conſcribere, quibus peterent ab Epiſcopis, ut nonnullis lapſis remitterent id, quod ex injunctis ſatisfactionis laboribus ſupererat —— Secundo: eam conſuetudinem etiam ante Tertulliani tempora in Eccleſia Catholica obtinuiſſe: nec enim eam recenſet tamquam rem, quæ ſua ſolum ætate cœpiſſet. —— Tertio: Epiſcopos, ad quos divino jure ſpectat pœnitentiæ adminiſtrandæ poteſtas, ejuſmodi libellorum rationem habuiſſe; ideſt, ad martyrum poſtulationem, quod de pœnitentia ſupererat, lapſis dimiſiſſe. Et quarto: priſcis illis temporibus in uſu fuiſſe apud Catholicos indulgentiarum praxim; quæ, ut dicetur, nil aliud ſunt, quam relaxationes pœnæ, qua lapſus poſt Baptiſmum mulctari debet, etiam dimiſſa culpa: & hanc praxim a Catholicis obſervatam, a ſolis hæreticis improbatam fuiſſe. De hac praxi meminere Concilia, Ancyranum, *anno* 314. *Can.* 5. & 22. Nicænum I. *anno* 325. *Can.* 12. quæ permittunt Epiſcopis, ubi expedire judicarint, aliquid de injunctis pœnis relaxare. De qua etiam Baſilius, *Epiſt. ad Amphilochium*, *Can.* 54. & alibi: & Gregorius Nyſſenus *Epiſtola ad Letojum cap.* 4. de homicidiis. His acceſſerunt Innocentius I. *Epiſt.* 1. *cap.* 7. Leo Magnus, *Epiſt.* 79. *c.* 5.

XI. Hoc quoque confirmat ſubſequentium ſeculorum diſciplina. Ubi enim primis temporibus ad preces martyrum lapſis indulgebant Epiſcopi, pœnitentias relaxando; poſt ſeculum octavum invaluit uſus pœnitentias redimendi, aut eleemoſynis, aut precibus, aut flagellationibus, aut aliis piis operibus, quibus multum de pœnitentiarum rigore detrahebatur. De hoc Conc. Triburienſe, *anno* 895. *Can.* 56. Abbas Regino, 1. 2. *Collect. cap.* 440. Petrus Pictavienſis in ſuo Pœnitentiali. Hæc tamen pœnitentiæ redemptio, fere nunquam concedebatur anno primo, & vix ſecundo, & tertio; quo tempore in pœnitentiis, jejuniis, & orationibus perſeverare debebant. Unde poſt annum milleſimum orta eſt nova pœnitentias computandi ratio: ſuppoſito enim, quod recitatio pſalterii, flagellatio, eleemoſyna lucraretur indulgentiam pro uno anno; qui bis recitabat pſalterium, bis ſe flagellabat, lucrabatur pro duobus annis; qui ter pro tribus, qui centies pro centum, qui millies pro mille. De quo Petrus Damianus, *Epiſtola ad Alexandrum II. cap.* 3. & 7. —— Tandem labente ſeculo 11. indulgentiæ plenariæ, ſeu adæquata ſatisfactionis canonicæ relaxatio iis indulta eſt, qui expeditionem Jeroſolymitanam contra Saracenos aggrederentur; cujus teſtis eſt S. Bernardus, *in exhortat. ad milites Templi*, *cap.* 5.

XII. Conſtat igitur, Concilium Tridentinum ſupra laudatum, *Seſſ.* 25. recte contra Lutheranos, & Calviniſtas ſtatuiſſe, uſum indulgentiarum eſſe ſalutarem, Conciliorum auctoritate probatum, & retinendum. Ita ut quæ ab Eccleſia condonantur pœnæ, condonentur a Chriſto; alioquin deciperentur fideles qui relaxatis in hoc ſeculo pœnitentiis, alias acerbiores ſubire tenerentur in alio: atque ita martyres, & Epiſcopi peſſime conſuluiſſent pœnitentibus, relaxando eis temporalem hujus vitæ ſatisfactionem, ut in pœnas longe graviores ſervarentur; verumque eſſet illud Lutheri: indulgentias eſſe fraudes fidelium.

§. III.

Quibus meritis indulgentiæ nitantur.

Quæſitum hoc aliis terminis proponitur, nimirum: An in Eccleſia ſit theſaurus conſtans meritis, & ſatisfactionibus Chriſti, & Sanctorum, quibus indulgentiæ nitantur? Cui

XIII. Reſpondent omnes Catholici affirmative. Theſaurus autem iſte non aliud eſt, quam valor ſatisfactionum Chriſti, quæ ſuperabundantes, & infinitæ fuerunt; & etiam Martyrum, & aliorum Sanctorum, qui ad expiationem propriorum peccatorum neceſſarius eis non fuit, manens in conſpectu Dei. Hic eſt, quem Tridentinum, *Seſſ.* 21. *c.* 9. vocat: *Cæleſtem theſaurum*. Et de quo Clemens VI. in extravaganti *Unigenitus*, dicit, Chriſtum ſuperabundanti paſſione ſua infinitum Theſaurum Eccleſiæ militanti reliquiſſe: *Quem quidem theſaurum* (inquit) *non in ſudario repoſitum, non in agro abſconditum, ſed per Beatum Petrum Cæli Clavigerum, ejuſque ſucceſſores ſuos in terris Vicarios, commiſit fidelibus ſalubriter diſpenſandum.* Et infra: *Ad cujus quidem Theſauri cumulum Beatæ Dei Genitricis, & omnium Electorum, a primo juſto uſque ad ultimum, merita adminiculum præſtare noſcuntur.*

XIV. Et quidem de ſatisfactione, & meritis Chriſti, nec Adverſarii negant; quin omne meritum, & ſatisfactionem noſtram ablegantes, totum meritis, & ſatisfactioni Chriſti adſcribunt, ut ſuis locis jam oſtenſum eſt. De meritis vero, & ſatisfactionibus juſtorum, quamvis ipſi negent, probat articulus de communione Sanctorum, quam in Symbolo confitemur: qua fit, ut ſicut in corpore naturali unum membrum, quod ſibi ſuperabundat, communicat alteri; ita in corpore myſtico Eccleſiæ aliorum merita, & paſſiones, quæ illis ſuperabundant, aliis membris communicari, & prodeſſe poſſint: ut ſic juxta Apoſtolum, 2. *Cor.* 8. aliorum abundantia aliorum ſuppleat inopiam. Ibi enim, *v.* 14. hortatur Corinthios terrenis opibus abundantes, ut liberaliter ſubveniant Sanctis, ſecundum ſeculum inopibus, ſed divitibus ſecundum Deum; viciſſim promittens fore, ut horum ſpiritualis abundantia illorum ſuppleat inopiam: & quibus ad propitiandum Deum propria minus ſufficiunt, ad id alienorum operum communione juventur: *In præſenti* (inquit) *tempore veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat, ut & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum, ut fiat æqualitas, ſicut ſcriptum eſt: Qui multum, non abundavit, & qui modicum, non minoravit.* Et hac ratione martyres qui meritis abundabant, ſua merita communicabant lapſis; ut qui de ſuo ſatisfacere non poterant, de alieno ſatisfacerent, ut §. *præcedente* expendimus. Merita tamen, & ſatisfactiones martyrum, & Sanctorum non aliunde quam ex meritis, & ſatisfactionibus Chriſti, quæ in eis operantur, valorem, & efficaciam habent.

XV. Explicat hoc S. Th. *quæſt.* 25. *Supplem. artic.* 1. ubi rejicit opinionem illorum, qui volebant, indulgentias ſolvere quidem a pœna per Eccleſiam inflicta, non vero a pœna a Deo in-